

ETKİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Yazarlar

Aysun Koca
Tuba Emiroğlu

EKİM 2020

1. GİRİŞ

2. DEĞİŞİM TEORİSİ

- 2.1 Arka Plan Bilgisi: Mevcut Durum, Sorun ve İhtiyaçlar
- 2.2 Amaç, Beklenen Değişimler ve Göstergeler
- 2.3 Kapsam ve Yöntem
- 2.4 Çalışmanın Kısıtlılıkları

3. ETKİ DEĞERLENDİRME SONUÇLARI

- 3.1 Hedef Kitle
- 3.2 6-14 yaş grubu çocuklar özelinde sonuçlar/etkiler
- 3.3 15-18 yaş grubu gençler özelinde sonuçlar/etkiler
- 3.4 Kadınlar özelinde sonuçlar/etkiler
- 3.5 Gönüllüler özelinde sonuçlar/etkiler

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

5. EKLER

1. GİRİŞ

Sulukule Gönüllüleri Derneği (SGD) 2010 yılında kurulduğundan bu yana, Fatih ilçesinde, risk altındaki, dezavantajlı, ayrımcılığa maruz kalmış gruplarla hak temelli faaliyetler organize ediyor.

Derneğin hedef kitlesini 6-18 yaş grubundan, özellikle Sulukule'nin yıkım zamanından bu yana takip edilen çocuklarla farklı etnik gruplara mensup (Roman, Kürt, Türk ve Suriyeli gibi) ve farklı ihtiyaçları olan çocuklar oluşturuyor.

Dernekte ve çocukların devam ettiği okullarda yapılan çalışmalarındaki hedefler şöyledir:

- Risk altındaki çocukların eğitime erişebilirliğine destek olmak, okula bağlamak.
- Yaratıcılığı destekleyen katılımcı yöntemlerle çocuk dostu alanlar oluşturmak.
- Özellikle okul alanında hak temelli atölyeler ile çocukları sosyal ve psikolojik yönden güçlendirmek.
- Okulu terki önlemek için bütüncül yaklaşım içeren modeller geliştirmek, bu modelleri yaygınlaştırmak.
- Okulu terki önleme konusunda okul yönetimi, öğretmenler, veli, öğrenci ve sivil toplum ayaklarını birlikte güçlendirmek.
- Eğitim hakkından yararlanabilmeleri için maddi imkânı yetersiz olan çocuklara beslenme ve burs desteği sağlamak.

Okullarda çocuklar için masal, ritim, sosyal duygusal öğrenme, spor ve beden hareketi atölyeleri ile dernekte gençlere ve kadınlara yönelik atölyeler, SGD'nin bahsi geçen bu hedeflerin gerçekleşmesine yönelik yürüttüğü çalışmalardandır.

Bu rapor, söz konusu hedeflerin güçlü ve geliştirilebilir yanlarının ortaya konması, okullardaki atölyelerin ve dernek mekanından gerçekleşen faaliyetlerin etkisinin ortaya çıkarılabilmesi ve gelecekte yapılacak projeler için öneriler geliştirilebilmesi amacıyla hazırlandı.

Ekim 2019-Mart 2020 döneminde, GIZ-Türkiye Yerel İnisiyatifler Fonu (LİFT), Empower ve Dalyan Vakfı'nın desteği ile Fatih ilçesinde bulunan beş farklı okulda okuyan toplam 266 çocukla okulların açık olduğu her hafta boyunca düzenli olarak masal, ritim, sosyal duygusal öğrenme ve spor ve beden hareketi atölyeleri; Karagömrük bölgesinde yaşayan ve yaklaşık 10 yıldır takip edilen 10 gençle bir çoğunu kendilerinin kurguladığı atölyeler ve kadınlarla okuma yazma dersleri ile haklarına ilişkin içeriklerin geliştirildiği atölyeler gerçekleştirildi. Tüm atölyelere 7 kolaylaştırıcı, 50 gönüllü ve saha ekibinden 6 kişi eşlik etti.

2. DEĞİŞİM TEORİSİ

2.1 Arka Plan Bilgisi: Mevcut Durum, Sorun ve İhtiyaçlar

Çocukların insan haklarına ilişkin en temel metin Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS)'dir. BM ÇHS'ye yön veren temel dört temel ilke sözleşmede yer alan bütün maddelerin çatısını oluştur. Bunlar, ayırım gözetmemek, yaşama ve gelişme hakkı, öncelikli yararın gözetilmesi ve katılım hakkıdır¹. Tüm atölyelerin arka planında, bu dört temel ilkenin Karagömrük bölgesinde hayata geçmesine destek olmak yatıyor.

Eğitim tüm çocuklar için mevcut, erişilebilir, kabul edilebilir ve uyarlanabilir olmalıdır. Eğitime erişim denildiğinde genelde okullaşma oranlarından bahsedilir. Ancak Sulukule Gönüllüleri'ne göre okula devam, sınıf tekrarı ve erken ayrılma oranları da eğitime erişimin önemli göstergelerindendir. Devamsızlık, çocukların eğitim ve öğretimden erken ayrılma riski anlamına gelir ve önleyici programlar geliştirilmesi gerekir. Türkiye'de 2017 verilerine göre eğitim ve öğretimden erken ayrılma oranı %32,5'dir (Eğitim Reformu Girişimi, Eğitim İzleme Raporu 2017-18).

Eğitim hakkına erişim anlamında 2011 yılında gerçekleştirilen "Roman Çocuklar ve Eğitim" çalıştay sonucunda sunumlarında belirtilen "yoksulluktan kaynaklanan sorunlar", "eğitim ve sosyal sermayeden kaynaklanan sorunlar", "eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar" ve "ayrımcılık ve eğitimin niteliğinden kaynaklanan sorunlar" halen devam etmektedir.

Alanda çalışırken çocuklar için en çok karşılaştığımız risk faktörleri erken evlilikler, çalışma hayatına itilme ve suça itilmedir. Bölgede risk altında, dezavantajlı ve yoğun olarak eğitim sisteminin dışında kalma tehlikesi yaşayan bir diğer grup ise Suriyeli mülteci çocuklardır. Derneğin çalışmalarını sürdürdüğü Karagömrük semti, İstanbul'da Suriyeli mültecilerin en yoğun olarak bulunduğu ilçelerden biri olan Fatih'te bulunuyor. SGD'nin alanda faaliyetlerini sürdürdüğü okullardaki (5 okul) mülteci öğrenci oranı yüzde 17'dir.

Çalışma boyunca risk altındaki çocuklar olarak tanımlanan çocuklar, Karagömrük'te, eskiden Sulukule olarak tanınan yerde yoğunluklu olarak ayrımcılık ve kentsel dönüşüm mağduru Roman çocuklar ile birlikte yine aynı bölgede farklı nedenlerden dolayı ayrımcılık ve mağduriyet yaşayan (iç göçe maruz kalan, sosyo-ekonomik durumu düşük, etnik köken ayrımcılığına maruz kalan, geçici koruma statüsünde olan vb) çocuklardır.

Risk altındaki çocuklarda birçok kendine zarar davranışı ve çevresiyle uyumsuz davranışlar görülebilir. Bunların önlenmesi ya da yeni davranışların kazandırılması için çocuğu okulda tutmak, okula devam etmesini teşvik etmek gereklidir. Okul terki ile başa çıkmanın yollarından en önemlisi, çocukların okula bağlanmasıdır.

GIZ-Türkiye Yerel İnisiyatifler Fonu (LİFT), Empower ve Dalyan Vakfı'nın desteği ile gerçekleşen atölyelerde çocuk ve gençlerin sosyal becerilerinin güçlendirilmesi ve okul terkinin azalması amaçlandı.

---

¹ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme için: <http://www.cocukhaklariizleme.org/cocuk-haklarina-dair-sozlesme>

2.2 Amaç, Beklenen Değişimler ve Göstergeler

Çalışmaların etkisini ortaya koymak için öncelikle bir “Değişim Teorisi” oluşturuldu. Değişim Teorisi, proje kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetlerin hangi sonuçları doğurabileceğinin belirlenmesi ve bu sonuçlarla asıl değişmesi hedeflenen/beklenen çıktılara nasıl ulaşılabileceğini betimleyen bir yol haritası olarak düşünülebilir.

Ayrıca değişim teorisi oluşturma işlemi, etki değerlendirme işleminin de ilk ayağını oluşturur. Değişim teorisi neyi amaçladığımızı ve ona nasıl ulaşmayı planladığımızı gösterirken, faaliyetlerimiz ile nihai amacımız arasındaki nedensellik bağlarını kurar.

Nihai amaç: Çocukların adil ve eşit şartlarda eğitime erişmesini sağlamak

Nihai amaca ulaşmak için mevcut çalışmalar çerçevesinde belirlenen amaç ise;

Fatih'te

- 6-14 yaş grubu çocukların masal, ritim, sosyal-duygusal öğrenme, spor ve beden hareketlerinin kullanımı ile sosyal anlamda güçlendirilerek okulu terklerinin önlenmesi
- 15-18 yaş arası gençlerin kendi kurguladıkları atölyelerle sosyal anlamda güçlenmesi, katılımlarının artması
- Kadınların okuma yazma öğrenimlerinin gelişmesi ve hakları konusunda güçlenmesidir.

Bunun yanında, bu amaca ulaşmak için projenin üç ana değişimi, bu ana değişimlerle bağlantılı ve birbiri ile de ilişkili çeşitli göstergeleri bulunuyor.

Değişimler	Çocuklar için göstergeler	Gençler için göstergeler	Kadınlar için göstergeler
Okulla bağın artması	Şiddetsiz iletişim kurma becerisi gelişir.		
	Atölyeyi engelleme oranı azalır.		
	Devamsızlık yapılan gün sayısı azalır.		
Duygusal güçlenme ve akranları ile bağın artması	Akranları ile iletişim kurma becerisi gelişir.	Akranları ile iletişim kurma becerisi gelişir.	Akranları ile iletişim kurma becerisi gelişir.
	Ayrımcı tutum azalır./Birlikte yaşam kültürü gelişir.	Şiddetsiz iletişim kurma becerisi gelişir.	Ayrımcı tutum azalır./Birlikte yaşam kültürü gelişir.
	Ekip çalışması gelişir.	Ekip çalışması gelişir.	Ekip çalışması gelişir.
	Duygularını ifade etme becerisi artar.	Atölyeyi engelleme oranı azalır.	Duygularını ifade etme becerisi artar.
	Kendini ifade etme becerisi artar.	Kendini ifade etme becerisi artar.	Kendini ifade etme becerisi artar.

Toplumsal cinsiyet algısı	Kız çocuklarının katılımı artar.	Kız çocuklarının katılımı artar.	

Öte yandan değişim teorisi hazırlandıktan sonra, proje ekibi ile yürütülen toplantılarda görüldü ki, proje gönüllüleri de projenin önemli bir paydaşıdır. Okullarda gerçekleştirilen atölyelerde kolaylaştırıcılık desteği sağlayan gönüllülerin, bu konumlarının yanı sıra, başlı başına hedef kitleye de dönüştüğü izlendi.

Sivil toplum ve gönüllülük üzerine yapılan araştırmaların da gösterdiği gibi gönüllüler yer aldıkları projeye destek vermenin bir sonucu olarak farklı konularda, alanlarda ve farklı biçimlerde güçleniyor. SGD de, paralel olarak, gönüllülük sistemi üzerine kurulu olan ve gönüllülere yönelik müdahaleler planlayan ve bunu da ciddiyetle ele alan bir örgüt. Bu açıdan SGD'nin sosyal etki değerlendirme analizlerinde gönüllüleri dahil etmek elzem görüldü.

Buradan hareketle araştırma kapsamında gönüllüler üzerinde aşağıdaki değişimlerin izleri takip edildi. Bu amaçla gönüllülerle bir anket uygulaması ve derinlemesine görüşmeler ile odak grup toplantıları yapıldı. Gönüllüler için geçerli olan değişimler üç ana başlıkta toplanabilir: Mesleki Güçlenme, Kişisel Güçlenme, Toplumsal Duyarlılık.

Amaç Kategorisi	Değişim Hedefi	Araştırma Yöntemi
Mesleki güçlenme	Mesleki olarak güçlenirler. Mesleki olarak kariyer kararlarını almaları kolaylaşır. (Mesleki olarak kendini keşfetme) Çocuklarla çalışma becerisi artar.	-Gönüllü anketi -Odak grup -Birebir görüşme
Kişisel güçlenme	Özgüvenleri artar. Kendine benzemeyenlere yönelik algısı pozitif yönde değişir. İletişim becerileri güçlenir. Toleransları artar. Duygusal iyi oluş/tatmin düzeyi artar. Kendi sınırlarını keşfederler. Grup çalışması ve organizasyonel beceriler güçlenir.	-Gönüllü anketi -Odak grup -Birebir görüşme
Toplumsal Duyarlılık	Değişimin parçası olma duygusu ortaya çıkar. Gönüllülük algısı güçlenir. Sosyal sorumluluk algısı güçlenir. Sosyal girişim fikri ortaya çıkar.	-Gönüllü anketi -Odak grup -Birebir görüşme

2.3 Kapsam ve Yöntem

Etki değerlendirme çalışmasında ilk adım olan değişim teorisi yani projenin ulaşmayı hedeflediği değişimler/sonuçlar zincirinin oluşturulmasından sonra, proje ekibi ile araştırmacının kapsamını belirlemek üzere görüşüldü. Burada belirtmek gerekir ki, Covid-19

nedeniyle proje müdahalesi tamamlanamadığı için etki değerlendirme çalışmasının kapsamı da hedeflenenenden daha dar çizildi.

Etki değerlendirme araştırmasının, sahanın gereklilikleri de gözetilerek karma yöntemle yürütülmesi planlandı. Farklı hedef gruplar ve farklı değişim hedeflerini değerlendirebilmek için veri toplama araçları olabildiğince geniş bir yelpazeden seçildi. Araştırmada birebir görüşme, gözlem, odak grup görüşmesi, ön-son testler, online anket gibi niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemlerine başvuruldu.

Yukarıda da belirtildiği gibi, projenin değişim/sonuç hedeflerine ilişkin göstergeler, yine proje ekibi ile yapılan toplantılarla listelendi ve her bir gösterge için hangi araştırma tekniğine başvurulacağı tespit edildi.

Öncelikli olarak araştırma kapsamında projeyi kurgulayan ve yürüten ekiple bir odak grup yapıldı. Bu görüşme, sahanın devamında kullanılacak araçların geliştirilmesinde anahtar işlevi gördü.

Masa başı araştırması ile atölyelerin çocukların güçlenmesindeki rolü üzerine çalışıldı ve çocuklarda bu tür değişimlerin nasıl ölçüleceği üzerine proje ekibi ile yapılan görüşmeler sonucunda ön-son test hazırlandı. Söz konusu ön-son test oluşturulurken "Bar-On EQ", "Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği", "Çocuk Ergen Empati Ölçeği" gibi kaynaklardan yararlanıldı.

Çocuklara yönelik hazırlanan ön-son testlerde, çocuklara uygulanan anket çalışmalarının çeşitli zorlukları olabileceği akılda tutularak, sorular çocukların anlayabileceği şekilde, hikâyeleştirilerek hazırlandı. Çünkü çocuk ve ergenlerle anket çalışması yapmanın doğalında taşıdığı belli riskler vardır. Bunlar okunmadan cevap verilmesi, odaklanılamaması ve okuma güçlüğü çekilmesi gibi sıralanabilir.

Bu test çocuklardaki değişimi anlamak için temel veri toplama aracı olarak düşünülmedi, bunun yanı sıra tüm atölye gönüllülerinin her atölye sonunda çocuklarla ilgili gözlemlerini ve notlarını aktaracakları bir form düzenlendi ve atölyenin hemen ardından doldurmaları sağlandı.

Bunun yanı sıra atölyelerin Mart ayında zorunlu olarak tamamlanmasının ardından atölye kolaylaştırıcıları ve gönüllüleri ile online mecralarda odak grup görüşmeleri, birebir mülakatlar ve anketler yapıldı.

Son olarak, dönem içinde atölyelerde yer alınarak gözlem yapıldı.

Araştırmayı bağımsız bir uzman ile beraber derneğin izleme değerlendirme işlerinden sorumlu kişisi birlikte yürüttü.

2.4 Çalışmanın Kısıtlılıkları

a. Covid-19 Etkisi

Mart ayı itibarıyla başlayan Covid-19 salgını sebebiyle araştırma sahasının yürütülmesinde çeşitli sınırlılıklar ortaya çıktı. Ancak proje ekibi ile yapılan görüşmeler sonucu, etki değerlendirme araştırmasının yürütülebilmesi ve projenin etkisinin raporlanabilmesi için gerekli görüşmelerin online olarak tamamlanmasına ve etki değerlendirme raporunun online mecralardan toplanan veri ile desteklenerek yazılmasına karar verildi.

Covid-19 süreci nedeniyle okullarda eğitime ara verilmesi sebebiyle, dönem başında çocuklara uygulanan ön-testlerin devamı niteliğinde olan son-testlerin bazıları uygulanamadı. Çocuklarla yapılması planlanan odak gruplar da pandemi kısıtları nedeniyle gerçekleşemedi.

Bunun yanı sıra ikinci hedef grup olan kadınlarla değerlendirme yapabilmek amacıyla birebir görüşmeler yapılması planlanmışsa da, pandemi nedeniyle gerçekleştirilemedi.

b. Çocuklarla Anket

Etki değerlendirme çalışması kapsamında atölye çalışmalarına katılan çocukların doldurmaları için ön ve son test (pre-post test) hazırlanmıştı. Bu test hazırlanırken çocuklara uygulanan anket çalışmalarının çeşitli zorlukları olabileceği akılda tutularak, test olabildiğince çocukların anlayabileceği şekilde, hikâyeleştirilmişti.

Testler, kolaylaştırıcılar, gönüllüler ve araştırma ekiplerinin gözetiminde doldurulmuş olmasına rağmen okunmadan cevap verilmesi, odaklanılamaması ve okuma güçlüğü çekilmesi, Türkçe'nin yeterli düzeyde bilinmemesi veri toplanması sürecinde karşılaşılan temel sorunlar oldu. Ayrıca çocukların testleri sınav olarak görmesi ve bir not alacaklarını düşünmeleri de yine verinin uygun şekilde toplanmasının önüne geçti.

3. ETKİ DEĞERLENDİRME SONUÇLARI

3.1 Hedef Kitle, Okullar ve Atölyeler

Hedef Kitle

Ekim 2019-Mart 2020 döneminde okullardaki atölyelere (masal, ritim, sosyal-duygusal öğrenme, spor ve beden hareketi) 6-14 yaş arası 266 çocuk; hafta sonu gençlerle buluşmaya 10 genç ve kadınlarla okuma yazma ve haklarına dair buluşmalara 10 kadın katıldı.

	Toplam	Yaş	Cinsiyet		Ülke						
			Kız	Oğlan	Türkiyeli	Suriyeli	İranlı	Pakistanlı	Azerbaycanlı	Sudanlı	Türkmenistanlı
Masal	15	6-8	4	11	13	2	0	0	0	0	0
Ritim	12	8-10	5	7	7	4	1	0	0	0	0
Sosyal-Duygusal	54	8-10	24	30	35	18	0	1	0	0	0

Öğrenme											
Spor ve Beden Hareketi	185	10-14	92	93	143	38	0	0	2	2	1
Gençlerle Çalışma	10	15-17	4	6	10	0	0	0	0	0	0

Okullar

Akşemsettin İlkokulu

Akşemsettin İlkokulu, "Taş Mektep" olarak bilinir. Bina Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılmış olması sebebiyle Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşır. 2012 Yılında 4 yıllık ilköğretim eğitimi vermeye başlayan okul Akşemsettin İlkokulu adını aldı. Okulun 12 derslik, 1 konferans salonu, 1 toplantı salonu ve 1 kütüphanesi mevcuttur. Bunun yanı sıra 27 öğretmen ve 836 öğrencisi vardır.

Hattat Rakım Ortaokulu

59 öğretmeni ve 1159 öğrenci bulunan okulun, 21 dersliği, 1 Bilişim Teknolojileri sınıfı, 1 kütüphanesi ve 1 spor salonu mevcuttur.

Karagömrük Ortaokulu

Okulun 17 dersliği, 1 çok amaçlı salonu, 1 Bilişim Teknolojileri sınıfı, 1 kütüphanesi ve 1 spor salonu mevcuttur. Bunun yanı sıra 31 öğretmen ve 667 öğrencisi vardır.

Türkçe İlkokulu

Okulun 14 dersliği ve 1 oyun odası vardır. 25 öğretmen ve 407 öğrencisi mevcuttur.

Muallim Naci İlkokulu

Okul, 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren "ilkokul" olarak eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Okulun 19 dersliği, 1 konferans salonu, 1 kütüphanesi mevcuttur. Bunun yanı sıra 47 öğretmen ve 1304 öğrencisi vardır.

Atölyeler

Masal Atölyesi

Masal atölyesi 6-8 yaş grubu çocuklarla, Fatih ilçesinde bulunan Muallim Naci İlkokulu'nun konferans salonunda sürdürüldü. Atölye haftada 1 ders saati boyunca her hafta farklı bir masalın anlatılması ve kimi zaman drama ile birleştirme yöntemi ile ilerledi.

Atölyelerin detayı hakkında, atölye kolaylaştırıcısı şunları paylaştı:

"Atölye içeriğimiz temel olarak, masal anlatımı ve sonra onun dramayla beraber daha uygulamalı ve fiziksel duylara açık bir şekilde oyuna dönüştürülmesi. Ama temel olarak masal anlatımı. Masal anlatımının interaktif olması için de uğraştık. Çalıştığımız çocuklar genelde fiziksel duyarlılığı olan çocuklar. İşitsel ve görsel duyarlılığı herkesin farklıdır. Bizim çalıştığımız çocuklar daha fiziksel tepkilere açık olan çocuklar. İnteraktif olmasının çalıştığını gördük. Yani masala bir noktada onların dahil olacağı bir alan olması. Farklı duylara hitap edebilecek şeyler geliştirmeye çalıştık. İçeriğimizi çocukların dinleme ve katılım biçimi etkiledi."

Ritim Atölyesi

Ritim atölyesi 8-10 yaş grubu çocuklarla, Fatih ilçesinde bulunan Akşemsettin İlkokulu'nun konferans salonunda sürdürüldü. Atölye haftada 1 ders saati boyunca her hafta farklı bir ritim ve ihtiyaca bağlı olarak dürtü kontrolünü sağlamak amacıyla çeşitli oyunların uyarlanması yöntemi ile ilerledi.

Atölyelerin detayı hakkında, atölye kolaylaştırıcısı şunları paylaştı:

"Ritim atölyesi dürtü kontrolü için çok güçlü bir araç, birlikte iş yapma becerisi için de. Çünkü bir orkestraymışsınız gibi davranın diye bir oyun içine sokmayı tercih ediyoruz. Onlar da bir ekip olarak davranmanın yollarını arıyorlar. Bazen ekip olarak davranılamadığında ilerlenemeyen oyunlar oluyor. Genellikle yarı yapılandırılmış atölyeler, fazlasıyla doğaçlama atölyeler. Müfredatı tam olarak yok. Sadece hedefleri var, dürtü kontrol onlardan birisi, birlikte davranabilmek onlardan birisi, kendi başına kalmak ve kendi başına davranabilmek de onlardan birisi."

Sosyal Duygusal Öğrenme Atölyesi

Sosyal Duygusal Öğrenme atölyeleri 8-10 yaş grubu çocuklarla, Fatih ilçesinde bulunan Akşemsettin ve Muallim Naci ilkokullarının konferans salonunda sürdürüldü. Atölyeler haftada 1 ders saati boyunca her hafta farklı bir temada oyununun oynanması yöntemi ile ilerledi.

Temalar
Grup Kültürü
Gruba Aidiyet
Kendi Duygularını Tanıma ve Anlama

Başkalarının Duygularını Tanıma ve Anlama Duygular ve Yüz İfadeleri Çelişen Duygular

Atölyelerin detayı hakkında, atölye kolaylaştırıcılarından biri şunları paylaştı:

"Sosyal Duygusal Öğrenme atölyeleri, 2019-2020 döneminde SGD olarak ilk defa uyguladığımız bir atölye olarak Akşemsettin İlkokulu ve Muallim Naci İlkokulu'nda devam etti. Alanda deneyimli ve bu konularda daha önce çalışmalar yapmış kişilerle yapılan danışma toplantıları ve SGD deneyimini birleştirerek bir program hazırladık. Çalışmalara başlamadan önce okul yöneticileri ve psikolojik danışmanları gerçekleştirecek çalışma konusunda detaylı bir şekilde bilgilendirdik. Çalışmalara katılacak Suriyeli ve Türkiyeli çocukların seçimi okul psikolojik danışmanlarının aktif katılımıyla sağlandı. Atölye yürütücülerinin çocuklara dair gözlemlerimizi ve müdahale edilmesi gereken alanları yine okul psikolojik danışmanları ile paylaştık ve ortak müdahaleler yürüttük. Okula uyum sorunu yaşayan çocukların ağırlıklı olduğu gruplarla ilk birkaç hafta kapsayıcı ve koruyucu bir grup kültürü oluşturmak üzerine odaklanarak ilerledik. Oyunu atölyeler boyunca en temel araç olarak kullandık."

Spor ve Beden Hareketi Atölyesi

Spor ve Beden Hareketi atölyeleri 10-14 yaş grubu çocuklarla, Fatih ilçesinde bulunan Hattat Rakım, Karagömrük ve Tarık Us ortaokullarının spor salonlarında/odalarında sürdürüldü. Atölyeler haftada 1 ders saati boyunca her hafta farklı bir temada birden fazla oyunun oynanması yöntemi ile ilerledi.

Temalar

İletişim Şiddetsiz İletişim Ekip Çalışması Dahil Etme

Atölyelerin detayı hakkında, atölye kolaylaştırıcılarından biri şunları paylaştı:

"Atölyeleri planlarken, hedef grubun ihtiyaçları ile uygulama alanının fiziki ve kültürel şartlarını göz önünde bulundurarak yıllık müfredat hazırlıyoruz. Atölyenin verimliliğini arttırmak için her grupta 10, en fazla 12 çocuk bulunuyor. Gruplardaki kız-oğlan sayısının eşit olmasına ve çocukların mümkün olduğunca çok dilli ve kültürlü olmasına dikkat ediyoruz. Okul sistemiyle uyum sorunu olan ve olmayan çocukların bir arada olmalarına özen gösteriyoruz. Her hafta aynı saatte, aynı çocuk grubu ve gönüllülerle birlikte çalışıyoruz. Bu rutin sayesinde çocukların okulla bağı güçleniyor, okul terki riski azalıyor. İlk atölyelerde tanışma oyunları ile çocuklarla güven bağı kurmaya ve grup aidiyetini tesis etmeye çalışıyoruz. İkinci haftadan itibaren, çocuklarla birlikte belirlediğimiz kurallar ile "sözleşme" hazırlıyoruz. Atölyeye başlarken ve bitirirken bir çember olarak toplanıyoruz. Başlangıç çemberinde sohbet ediyor ardından ısınma hareketleri ile o haftanın uygulamasına hazırlanıyoruz. Duygu paylaşımı ile başladığımız atölyeleri, günün değerlendirmesini yaparak sonlandırıyoruz. Uygulamalar, üç adımdan oluşuyor. İlk adım, başlangıç çemberi; ikinci adım oyunun kurallarının açıklanması; ardından oyun tamamlandıktan sonra kapanış çemberine geçiyoruz. Burada oyun hakkında

değerlendirme yapıyor ve o günkü tema ile bağlantı kuruyoruz. Bu aşama sorular üzerinden ilerliyor ve çocuklardan gelen cevaplara göre şekilleniyor. Atölye böylece son buluyor. Bir sonraki hafta başlangıç çemberinde bir önceki haftanın bağlantısını kurmak amacıyla sorular soruyor ve sohbet ediyoruz."

Gençler

Gençlerle buluşmalar haftada bir gün düzenli olarak dernek mekânında sürdürüldü. Belirli bir müfredat yerine gençlerin kendilerinin kurguladığı, ihtiyaçlarına göre şekillendirdiği bir atölye olmasına özen gösterildi.

Atölyelerin detayı hakkında, atölye kolaylaştırıcısı şunları paylaştı:

"Yaşlarının daha büyük olması sebebiyle biraz daha fazla katılımcı oldukları bir süreçti. Bu yıl Bilgi Üniversitesi'nde çocuk haklarına dair aktivitelerin olduğu yaklaşık 1 aylık bir çalışma vardı. İlk ay düzenli olarak Bilgi Üniversitesi'ne gidip oradaki süreci devam ettirdik ve oradaki aktivitelere, atölyelere katıldık. Ondan öncesindeki buluşmalarımızda, gençlerin çoğunun da katıldığı ve geçmişte yaptıkları "Haber Canavarları" diye bir gazete ile ilgili çok fazla anma, yad etme vardı. Dolayısıyla biz de bunu yapabiliriz diye düşündük ve dijital bir blog yapmaya karar verdik. Daha sonra, mahallede zaten 10 yıldır çalıştığımız çocuklar arasından gelip ' biz buraya gelip rap atölyesi yapabiliriz aslında' dediler. Belki sadece blog ile devam etseydik, bu kadar çocuğun devamını sağlayamazdık diye düşünüyorum. Rap atölyesi gerçekten derneğin her hafta sonu dolup taşmasına sebep oldu. Rap atölyesi yapmasak bile gelmeye başladılar. Bence bağımızı güçlendiren bir şey oldu. Çünkü bir ihtiyaç var ve her genç için farklı. Onların ihtiyacı o çerçeve etrafında toplanmakta. Blog çalıştığımızda yani yanımızda olsun daha bağımız güçlensin dediğimiz çocukların bir kısmı için bu yöntem çok da doğru değildi. Çünkü okuma yazma bilmiyor, okula devam etmiyorlar. Daha sonrasında yine bu katılımcı yöntemi tekrar kullandığımız oldu. Bir gün mesela sadece iki çocuk geldi, onlarla birazcık blog üzerine çalıştıktan sonra bir anda flört şiddeti üzerine konuşmaya başladık. Fark ettik ki aslında bununla ilgili konuşmak istiyorlar. Orası, hep aslında onların bir şey söylediği, bizimse onu değerlendirdiğimiz ve uygulamaya çalıştığımız bir süreç oldu. Online kısmı için ne yazık ki hala bu katılım kısmına pek geçemedik."

Kadınlar

Kadınlarla buluşmalar haftada bir gün düzenli olarak dernek mekânında sürdürüldü. Okuma yazmanın yanı sıra kadınları güçlendirecek ve ihtiyaç duydukları konularda uzman desteği ile şekillenen bir program belirlendi. Dönem boyunca uygun bütçeyle sağlıklı beslenme, kadın sağlığı ve cinsel sağlık, vatandaşlık hakları ve kadın hakları, AÇSP Bakanlığına bağlı Sosyal Hizmet Merkezleri ve destek mekanizmaları, duygular ve ihtiyaçlar, Bir İZ Derneği'nin geliştirdiği YanYana kutu oyunu ve empati konuları işlendi.

Atölyelerin detayı hakkında, atölye kolaylaştırıcısı şunları paylaştı:

"Kadın çalışmalarının geçmişi 2016 yılına kadar iniyor. İlk yıllarda sadece kadınları okuma yazma öğrenme konusunda desteklemek odaklı çalışmalar yürütülürken sonraki yıllarda katılımcıları kültürel, sosyal ve psikolojik olarak güçlendirecek atölyeler dahil edildi. Her yıl Ekim ayında hedefler ve bunlarla paralel gerçekleştirilecek çalışmaları planlıyoruz. Burada katılımcıların ihtiyaç ve isteklerini, bir önceki yılki deneyimleri ve gönüllü ekibin becerilerini

beraber değerlendiriyoruz. Tüm konuşulan konularda temelde kadınların kendi kaynaklarını fark etmesi ve böylelikle iyilik hallerinin arttırılmasını hedefledik.”

Gönüllüler

SGD'nin gönüllülere yönelik müdahalesini oryantasyon ve değerlendirme toplantıları olarak incelemek mümkündür. Bu noktada hatırlatmak gerekir ki, çocuklarla birebir çalışmanın kendisi gönüllüler için önemli bir müdahale olarak da işlev görmektedir.

- Oryantasyon

Dönem başında düzenlenen ve hedef kitle ile temas etmeden önce katılımın zorunlu tutulduğu oryantasyon eğitimi ile gönüllü gençler hem “haklar” ve “haklara ilişkin temel kavramlarla tanışma” ve bu anlamda bilgi sahibi olma şansı yakalıyor hem de çocuklarla ve gençlerle çalışmaya dair temel becerileri ediniyorlar.

Oryantasyonun müdahale esnasında karşılaşılabilecek çatışmalara/sorunlara ilişkin simülasyonları da kapsıyor olması, gönüllüler tarafından da altı çizilen önemli bir özellik. Simülasyonların gönüllüleri okullarda çalışmaya büyük oranda hazırladığı görülüyor.

Oryantasyon eğitimine katılmasaydım çok zorlanırdım. Bir şey biliyorsunuz ama onu saha içinde uygulamak çok farklı. Orada bana öğretilenlere kulak asmasaydım; işim sahada çok zordu. Dolayısıyla oradaki eğitim, çocuklarla benim iletişimim arasında çok önemli bir şey sağladı. Doğru iletişimin nasıl kurulduğunu öğrendim. O yüzden çok faydalıydı.

Atölye gönüllüsü

Oryantasyon süreci benim için çok verimli geçti. İki günün güzel geçebileceğini hiç düşünmüyordum. Başlangıçta öyle değildi ama sonrasında güzel bir oryantasyon sürecinden geçtiğimi anladım. Benim ilgimi çeken şeylerden bir tanesi, doğaçlama şeklinde yapılıyordu. Spor beden atölyesi veya farklı bir atölyede çocukların nasıl davranabileceği ile ilgili doğaçlama birkaç hareket yapıldı. Bu kadar olamaz diye düşünmüştüm. Benim de 13 yaşında, hiperaktif, yaramaz bir kardeşim var. Ona rağmen o kadar olamayacağını düşünmüştüm; fakat öyleymiş.

Atölye gönüllüsü

Daha önce gittiğim sivil toplum kuruluşlarında bu tarz bir oryantasyon olmamıştı. Sahaya inince böyle bir bocalama dönemi olduğunu hissediyordum. İlk defa yapacağı şeylere karşı insan kendini boşlukta hissedebiliyor. Oryantasyon o açıdan çok etkili olmuştu. Psikolojik boyutlarıyla farklı açılardan ele alındığını düşünüyorum olayların. Simülasyonlar da aynı şekilde etkili oldu. Karşılaşınca aynı şey olmuyor

ama ön bilgi açısından etkileyiciydi. Benim için gönüllülere verilen kıymeti ifade ediyordu.

Atölye gönüllüsü

- Değerlendirme Toplantıları

Oryantasyonun yanı sıra gönüllülerde karşılaştığımız değişime katkısı olan bir diğer uygulama ise gönüllülerle düzenli aralıklarla yapılan değerlendirme toplantıları ve ekip ile aralarında iyi işleyen bir geri bildirim mekanizmasının kurulmuş olmasıdır.

Gönüllüler, proje ekibiyle aralarında kurulan bu geri bildirim mekanizmasını kendilerine verilen değer olarak görmekte ve burada özellikle fikirlerinin ekip tarafından ciddiye alındığını vurguladı.

“Çocuklarla etkili bir dil nasıl kullanabilirim?” kaygısını oryantasyondan beri hissediyordum. Daha önceden gönüllü olan arkadaşlarla bunu paylaşmak bana iyi hissettirdi. Deneyim paylaşmak da güzeldi. Atölyenin başında ve sonunda bir araya gelip paylaşımda bulunuyor olmak bence çok kıymetli.

İkinci dönemde atölyeler arası zaman çok azdı ve sağlıklı olarak iletişim kurabildiğimiz bir dönem değildi. Geri bildirim konusunda zorlandığımızda başka yollar aramak zorunda kalmıştık. Geri bildirim mekanizmasının işletilmesi çok önemli bir şey.

Atölye gönüllüsü

Ekip çalışmasında, “acaba karakterler açısından uyushabilir miyiz, bir derdim olduğunda paylaşabilir miyim?” gibi sorularım olmuştu. Ekip çalışmasında uyum sağlama, iletişimi güçlü tutma ve en önemlisi geri bildirim sürecinin o noktada ne kadar önemli olduğunu gördüm.

Atölye gönüllüsü

3.2 6-14 yaş grubu çocuklar özelinde sonuçlar/etkiler

Etki analizi kapsamında odaklanılan ilk grup 6-14 yaş grubu ilkokul ve ortaokul çağındaki çocuklardır. Bu bölümde atölyelerin çocuklar üzerindeki üç ana değişimi bağlamında değerlendirmesi yapıldı.

a. Okulla Bağ

Atölyeler ile çocuklar üzerinde etki yaratmayı hedeflenen ilk değişim alanı, okul terkinin azaltmak için okulla olumlu bağ kurulmasıdır.

Gönüllü değerlendirme formlarına göre çocukların **atölyelere ilgisi ve katılım isteği yüzde 86 olarak belirlendi.**

Atölyelerde, 6-10 yaş grubu çocuklar arasında sözlü ya da fiziksel şiddet meydana gelmediğini gözlediklerini belirten gönüllülerin oranı yüzde 80'dir. Ancak atölye esnasında 7 kez fiziksel şiddete, 6 kez de sözlü şiddete şahit olduğu belirlendi. Bu durum çocukların atölyelerin işleyişini engelleme oranına yüzde 39 olarak yansıdı. Atölye eğitmenleri de dönem sonuna doğru, güven bağının da gelişmesi ve grup dinamiğinin yerleşmesi ile şiddet eğilimlerinin azalma yönünde ilerlediğini belirtti.

Gönüllüler atölyelerde, 11-14 yaş grubu çocuklar arasında çocuklar arasında sözlü şiddete (yüzde 54) şahit olduklarını ancak fiziksel şiddet (yüzde 72) gözlemediklerini belirttiler.

Gönüllülerin yüzde 59'u çocuklar arasında şiddetsiz iletişim becerisinin geliştiğini düşünüyor.

"Genel olarak çocukların heyecanlı olduğunu gözlemledim. Oyun oynamaya ihtiyaçları olduğunu düşünüyorum. Ayrıca ikinci atölye olmasına rağmen çocukların buna yönelik iletişimlerinin geliştiğini gözlemledim."

Atölye gönüllüsü

"Çocukların çoğu rahat oturan ve güven problemi duymayan çocuklardı. Çocuklardan birinin asıl meselesi güvendi bence, kimseye güven duyamadığını hissettim. Kendini herkese kapatmış gibi. Zamanla biraz daha rahat oturduğunu, masalın onu yumuşattığını ve daha rahat davrandığını gördüm."

Atölye gönüllüsü

"Çocukların arasındaki ilişki gayet güzel. Kızlar bazen erkeklere sert de olsa rahatsız olduğu davranışlar için geri bildirim veriyor. Oyunda organize oldular, yeni taktik geliştirdiler, kurallara uydular. Bizi ve birbirlerini önemsediklerini gözlemledim. Sohbeta vakit ayırabilmek önemli bence. Hem oyun hem de onun dışında konuşmak istiyorlar."

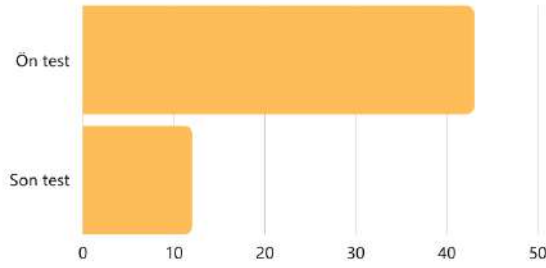
Atölye gönüllüsü

"Atölye başlangıcında gruba dahil olmak istemeyen çocukların daha sonra oyunun başlamasıyla dahil oldukları ve ilgilerini çektiklerini gözlemledim. Kendi aralarındaki fiziksel müdahalenin fazla olduğunu fakat uyarılara geri bildirim vererek teması bir süreliğine de olsa durdukları gözlemlendi."

Atölye gönüllüsü

Çocuklara uygulanan ön-son test sonuçlarına göre ise, çocukların iletişimde şiddete başvurma oranının yüzde 43'ten yüzde 12'ye düştüğü belirlendi. Bu durum çocukların atölyelerin işleyişini engelleme oranına yüzde 58 oranında olumlu olarak yansıdı.

İletişim kurarken şiddete başvurusu

"Geçmiş atölyelere göre iletişimlerinin bayağı bir olumlu yönde geliştiğini gözlemledim."
Atölye gönüllüsü

"Oldukça güzel bir atölyeydi. Çocuklar çatışma kontrolünü sağlayabildiler, birbirlerinin fikirlerini dinleyip, anlamlandırıp cevap verdiler. İlk atölyede çocukların sürekli birbirlerinin sözünü kesmeleri dikkatimi çekmişti fakat şu anda geldiğimiz noktada yaş itibarıyla kendilerini tamamen kontrol edemeseler de büyük bir uyum sağladıklarını fark ettim."
Atölye gönüllüsü

"Çocukların birbirlerine söyledikleri/kurdıkları "lakapların" karşılığının neye-nereye denk geldiğini tekrar düşünmelerine olanak sağladığımızı düşünüyorum. Temanın iletişim odaklı olması da, çemberde bu konu üzerine konuşmamızı kolaylaştırdı, katılımları oldukça iyiydi."
Atölye gönüllüsü

"İlk dönemin sonuna doğru çocuklar biraz daha rahatlamıştı ve okula gitmek istemiyorlardı. Son haftalar olduğu için her şeyi sıkıcı buluyorlardı. Bu dönemde çok isyankar bir hava vardı. Çocukları kendi haline bırakarak ve atölye sonrasında onlara saygı duyarak bunu çözmek gerekiyor. Çünkü gel yap diyerek iş çözülmüyormuş, bunu gördüm. Atölye yürütücüleri de bunu bildiği için bir iki kere söyleyip, daha sonra kendi haline bıraktıklarında bu işin çözüldüğünü gördüm."
Atölye gönüllüsü

"Atölyede bir kız çocuğu öfke sorunları yaşıyordu. Öfkesini nasıl kontrol edeceğini bilemiyordu. Haftalarca ona farklı yaklaşım şekilleri uygulamayı denedik. Bizim nasıl davranacağımızı anlamak için o tarz davranışlara yöneliyordu. Ona negatif yerine pozitif bir şey söylemeye başladığımızda daha olumlu yaklaşmaya başladı. "Ben artık sinirlenince nefes alıp veriyorum ona kadar sayıyorum." dedi bize. Bu durumun farkında olduğunu söyledi. Bunu kontrol etmeye yönelik çabaladığını bize gösterdi."
Atölye gönüllüsü

Atölyelere katılan çocukların 2018-2019 ve 2019-2020 eğitim öğretim yılına ilişkin devamsızlık bilgileri değerlendirildi.

Akşemsettin ve Muallim Naci ilkokullarındaki okuyan çocukların 2018-19 ve 2019-20 eğitim öğretim yılına ilişkin devamsızlık bilgileri değerlendirildi. **Buna göre 2018-19 döneminde atölyelere katılan çocukların ortalama devamsızlığı 5,5 gün iken, 2019-20 döneminde 3,6 güne indiği görüldü. En yüksek devamsızlık gün sayısı 24 günden, 13 güne indi.**

2018-19 döneminde Karagümrük Ortaokulunda okuyan çocukların ortalama devamsızlığının 10,3 gün iken, 2019-20 döneminde 2,3 güne indiği görüldü. En yüksek devamsızlık gün sayısı 108 günden, 13 güne indi. **2018-19 döneminde Hattat Rakım Ortaokulunda okuyan çocukların ortalama devamsızlığının ise 13,8 gün iken, 2019-20 döneminde 11,1 güne indiği görüldü. En yüksek devamsızlık gün sayısı 70,5 günden, 16 güne indi.**

“Çocukların okula bakış açısı da değişiyor gibi geliyor bana bu atölyelerle birlikte. Biz bu atölyeleri okulda yapıyoruz ama sizin öğretmeniniz değiliz diyoruz çocuklara. Atölyede kuralları çocuklar yaratıyor. Biz söz sahibi olmuyoruz. Okul yerleşkesinin içerisinde farklı bir dinamik geliştiriyoruz. Bu onların bakış açısını değiştiriyor gibi geliyor. Çünkü atölyeye hep koşarak geliyorlar. Bazen çok önceden gelip bizimle konuşuyorlar. Okul içerisinde kendimize değişik bir yer açıyoruz.”

Atölye gönüllüsü

Bu sayede pandemi nedeniyle kısıtlı süre gerçekleşmiş olsa dahi, **atölyelerin çocukların okulla bağının artmasına destek olduğu** söylenebilir.

b. Duygusal Güçlenme

Duygusal güçlenme olarak kullanılan kavram, çocukların kendi duygularını tanımlayarak ifade etmeye başlamalarını, ikinci aşamada karşındakinin duygu durumlarını fark etmeye ve bunları adlandırmaya başlamalarını, fark ettiği duyguları ifade etme davranışı göstermelerini kapsar.

Çocuklara uygulanan ön/son testin analizi, çocukların kendilerinin duygularını tanıma konusunda çok büyük bir değişim yaşamadığını gösterdi. Analiz sonucuna göre son test puanında düşük oranda bir negatif değişim görüldü. Bu sonucun çocukların test doldurmakla ilgili yaşadığı zorluktan da kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Bu noktada, proje kolaylaştırıcılarının gözlemlerinden yola çıkarak, çocukların duygularını tanıma/adlandırma konusunda test sonuçlarının negatif yönde ortaya çıkmasının bir diğer nedeni hayatlarında ilk kez duygularını gerçekten anlamaya ve üzerine düşünmeye başlamaları olabilir.

Çocukların atölye içerikleri ile duygularını tanıma konusunda güçlenmeye başladıkları gönüllüler tarafından da kaydedildi. Bu durum, ön testte çocukların önemsemeden/anlamadan cevap verdikleri sorulara son testte daha aşina ve daha bilinçli cevap vermeye başladıklarını da düşündürmüştür.

Benzer şekilde çocukların başkalarının duygularını tanımlarına ilişkin değişim de oldukça düşük oranda (3,28'den 3,31'e) ama bu kez pozitif yönde gerçekleşti.

Test sonuçlarında görülen değişimin oldukça düşük olmasına karşın proje gönüllüleriyle yapılan görüşmeler, bu alandaki değişimin daha belirgin olduğunu gösteriyor. Gönüllülerin yüzde 67'si atölyelerin çocukların duygularını ifade etmelerini desteklediği görüşündedir. Özellikle masal atölyesinin drama şeklinde ilerlemesinin, duyguları ifade etmeyi desteklediği söylenebilir. Ancak gönüllüler de bu alanda hala beklenen düzeyde değişimin gerçekleşmediğini teyit ediyor.

... Ortaokulu'nda ilk olarak oturduğumuzda "nasıl hissediyoruz?" diye alkışla gösteriyorduk. Alkışın yoğunlaşması "iyi hissediyorum" demektir. Bir skalaya koyarak atölyenin başında ve sonunda durumu görmemizi sağlıyordu. Çocukların da hoşuna gitmişti. Bizim grupta duyguların biraz daha üzerine düşmemiz gerekiyordu. Duygular için önce temelden başlamayı dernek zaten düşünmüştü. İsim kartlarına duyguları yazıp çocuklara tahmin ettirmeye çalışıyorduk. Çok güzel tanımlar da çıkmıştı bu oyundan.
Atölye gönüllüsü

Atölyenin başında çocukların duyguların ne olduğunu bilmediklerini fark ettim. Biz orada büyük bir kartona duygu örneği vermelerini istemiştik. Çocukların orada

verdikleri örnekler duyguları hiç bilmediklerini anlatıyor. İlk başta duyguları bilmeyen çocuklar, daha sonra sessiz sinema etkinliğinde birbirlerinin duygularını canlandırabiliyorlar. Başlarda sözel olarak ifade edemeseler de ortalara doğru duyguları yüz ifadeleri ile davranışlarıyla aktarabiliyorlar arkadaşlarına. Oradaki çocuklar da bunu tanıyabiliyor.

Atölye gönüllüsü

“Çok hızlı bir şekilde fiziksel reaksiyon verebiliyorlar masala ve drama becerileri çok güçlüydü.”

Atölye gönüllüsü

“Kendini ifade edemeyen çocuklar da vardı, onlar da mesela ilk atölyede iki cümle kuruyorken, 6. veya 7. atölyede üç cümle, sonra dört cümle kurmaya başladı. Bunları gözlemleyebildik.”

Atölye kolaylaştırıcısı

Gönüllülerin yüzde 75’i çocukların talebini net bir şekilde ifade etmeye başladığını, yüzde 85’inin ise ihtiyaçlarını ifade edebildiğini gözlediğini belirtti. Bu sayede atölyelerin çocukların duygularını ifade etmelerini desteklediği düşünülebilir. Çocuklara uygulanan ön-son test sonuçlarına bakıldığında, zorlayıcı duygular hakkında düşünmeye başladığı görüldü.

Bir arkadaşı üzüldüğünde sebebi hakkında düşünmesi

Benzer şekilde atölye kolaylaştırıcıları da atölyeler aracılığı ile çocuklara belirli bir rutin kazandırıldığında, güven bağının gelişmesi ile çocukların duygularını daha belirgin şekilde ifade etmeye başladıklarını ifade etti.

“Enerjisi çok yüksek bir çocuk var, arkadaşları artık onu kabul etmiş, yaramaz demiyor. “O arkadaşımız iki tur koşup gelsin mi Cem Abi?” diye kendileri öneriyorlar. Biraz rahatlayıp gelsin diye artık çocuklar kendileri öneriyor.”

Atölye kolaylaştırıcısı

“Kesinlikle duygularını ifade etmelerinde bir gelişim oldu. Hem kendi duyguları hem de bir arkadaşı gelmediği zaman, onun istemediğini anlamak, onu dahil etmeye çalışmak. Mesela yine atölye yürütücülerinin sinirlendiğini fark etmesi.

Kübra Abla kızdı bize neden çünkü şuan bir sıkıntı var. Bunları karşılıklı olarak anladıklarını gözlemledim”

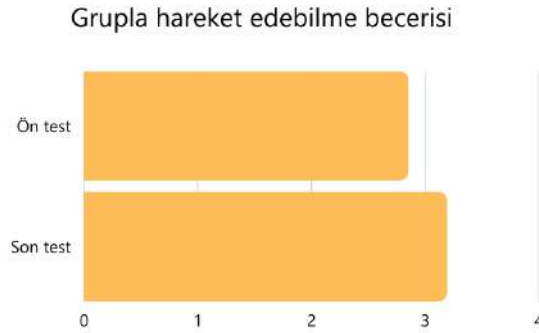
Atölye gönüllüsü

c. Akranlarla İlişki ve Birlikte Yaşam

Atölyeler ile çocuklar üzerinde etki yaratmayı hedeflenen bir diğer değişim alanı birlikte yaşam ve bununla birlikte düşünülebilecek akranlarla ilişki kavramlarıdır. Bu kapsamda yürütülen analiz sonuçları da duygusal güçlenme ile benzer şekilde çok belirgin olmayan değişimleri gösteriyor.

- Ekip Çalışması

Bu kapsamda çocukların öncelikle bir topluluk olma duygularının oluşup oluşmadığına bakıldı. Bu bağlamda pozitif yönde bir değişim ortaya çıktı.

Bu sonuçlar gönüllülerin anlatılarıyla da paralellik taşıyor. Gönüllülerin yüzde 57’si atölyelerin çocuklar arasında ekip çalışmasını güçlendirdiğini düşünüyor. Atölye eğitmenleri de benzer şekilde çocukların ekip çalışmasını benimsediğini ve aralarında iş bölümü yapmaya başladıklarını ekledi. Aşağıdaki anlatılardan da izlenebileceği gibi çocukların grup/topluluk olma halleri projenin başarılı yanlarından birini oluşturuyor.

Başta konuşmayan çocuklar haftalar ilerledikçe, atölyelerde birbirlerine karşı “Bunu yapar mısın?”, “Sen de konuşsana” gibi birbirlerine müdahale edebiliyorlar. Mesela yaptığımız atölyelerde birbirlerini teşvik edebiliyorlar. Grup anlamında gerçekten öyle bir yararı oldu. En çekingен çocuğun bile o grubun dinamiği ile etkinliklere daha kolay katılabileceğini gördüm.

Atölye gönüllüsü

Bir çocuğun sağlık sebepleri nedeniyle başka bir gruba geçme durumu vardı. Bunun için “diğer gruptaki arkadaşlara sormamız lazım” dediler. “Grup olarak biz böyle rahatız ve mutluyuz” diye çok net bir şekilde ifade etmişler. Bunu duyunca şaşırmıştım. 40 dakika da olsa kendi dünyalarını yaratıyorlardı. Farklı biri geldiğinde bunun bozulabileceğini kendileri fark etmişlerdi. Aynı okulda olsalar da

farklı çocuklar bir grubu paylaşıyorlar ve bu gerçekten çok zor bir şey. Bunları atlatabildiklerini gördüm. "Kendi grubumuzu bozmak istemiyoruz" diye dile getirmişlerdi. Bu farkındalıkta olmaları hoşuma gitmişti.

Atölye gönüllüsü

Bizim grup dinamiği kurma sürecimiz daha uzun sürdü. Sonlara doğru bir çocuk, arkadaşını gruba eklemek istemişti ve biz de oturup diğer çocuklara sormuştuk. Yeni birinin gelmesi grup dinamiğini değiştirebilir, diye istememişlerdi. "Kurallarımızı koyduk ve birbirimizi tanıyoruz" demişlerdi.

Atölye gönüllüsü

"Bizim ekip çok hazırды bence. Bazı arkadaşlara görev verilmişti, enteresan gelmişti bana. Arkadaşlarını topluyordu, haber veriyordu. Bazı arkadaşlar atölye bitiminde getirdiğimiz elmaları dağıtıyordu. Sonuçta bir ekip çalışmasıydı ve uyumlu sayılırlardı. Uyum sorunu yaşayanlarla atölye yapıyorsunuz fakat az çok uyum içindeler. Haftada bir yapılan atölye olduğu için çok heyecanlı geliyorlardı."

Atölye gönüllüsü

Atölyelerde çocukların ekip arkadaşını gözettiğini düşünen gönüllülerin oranı yüzde 85'dir. Gönüllüler, atölyeler boyunca, çocukların birlikte hareket etmenin önemini fark ettiğini (yüzde 89), koordinasyonlu olmanın önemli olduğunu gördüğünü (yüzde 93), birbirlerine oyun içine dahil etmeye çabaladığını (yüzde 67) ve dahil etmenin ekip çalışmasının bir parçası olduğunu fark ettiğini (yüzde 50) düşünüyor.

"Çocuklar genel olarak kendi gruplarına ve atölyeye daha adapte olmuşlardı. Oyunlarda katılım yüksekti ve zevkle oyunlara katıldılar. Nispeten daha sessiz olan çocuklar bile daha aktiflerdi. Hiç konuşmayan çocuklar veya daha hiperaktif olan çocuklar bile atölye dinamiklerini içselleştirmiş olduklarını gözlemledim. Zamanla daha sessiz kalan kız çocuklarının da açılacağını düşünüyorum. Çünkü sinyallerini almaya başladık. Kadın-erkek eşitliğiyle ilgili belki daha eğilenebilir."

Atölye gönüllüsü

- İletişim

Çocuklarda iletişim becerilerinde gözle görülür bir güçlenme olduğu hem kolaylaştırıcılar, hem gönüllüler tarafından vurgulandı, ayrıca ön-son test sonucu ile ortaya çıktı. İletişim değişimin altında, söz isteme, söz sırası bekleme, söz kesmeme, karşısındakini dinleme gibi iletişim biçimlerindeki değişim incelendi.

Bizim grupta çok şey değişti bence. En başta grup olmaktan biraz uzaktık. Herkes kendi sesini dinletmek için çabalıyordu. Başkalarının ne dediğini pek dinlemek istemiyorlardı. Haftalar boyunca bir sürü değişik temalı aktiviteler yaptık. "Ekip çalışması yapamadığımız için bu oyunu oynayamadık" diyebilir hale geldiler. Ekipten biri bireysel bir tutum takındığında, o kişiye kendileri eleştiri verebilir hale geldiler. Birbirlerini dinlemeye başladılar.

Atölye gönüllüsü

Sözel olarak kendilerini ifade etme biçimleri değişti. Örnek verecek olursam, bir kişi grubu bozduğunda aslında burada bir amaç için olduklarını biliyorlar. Ne kadar sıkılsalar da onu bozmak istemiyorlar. Kendilerini o çemberde ifade edebildiklerinin çok farkındalar. Bu durumun iletişimi ve kendilerini ifade etme biçimlerini artırdığını gördüm. "Farkındayız ve bu alanı tutmak istiyoruz" lafını duydum.

Atölye gönüllüsü

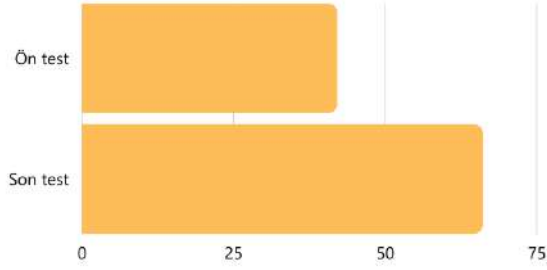
Utangaç çocuklardan söz alan çocuklara doğru evrilen bir süreç oldu. Aralarında güven bağı oldu ve bir şekilde kendilerini ifade edebildiler. Bu anlamda grup aidiyetleri oluştu.

Atölye gönüllüsü

Çocuklara uygulanan ön-son test sonuçları karşılaştırıldığında, iletişim kurma biçiminde olumlu yönde belirgin bir değişim izlendiği, ekip çalışması ve dahil etmenin geliştiği izlendi.

Oyuna daha önce tanımadığı arkadaşlarını dahil etmesi

"Atölye sonunda çemberdeyken, senin fikrin nedir bu konuda demeden cevap alamıyorduk çocuklardan. Sonralarda el kaldırıp ben de söyleyeceğim demeye başlamışlardı."

Atölye gönüllüsü

"Tanıştığımızda çocuklar arasında çok fazla fark vardı. Birbirlerine çok yakın değillerdi. Bazı çocukların isimlerini bile bilmiyorlardı. Grup olmaktan uzaklardı açıkçası. Bu grubun ekip olarak bir ay sonra zor çalışacağını düşünmeye başladım.

Ama tam bu sırada da işler biraz düzelmeye başladı. Birbirlerini dinlemeye başladılar. Ekip ile oynanan oyunlarda eskisine göre daha fark katetmeye başladılar. O açıdan güzeldi. Ben bu yüzden bu gönüllülük deneyiminden çok büyük keyif aldım. Tam bir grup oluşmuştu ve herkes birbirine bağlanmıştı diyemeyeceğim. Bana göre bayağı yol katetmiştik."

Atölye gönüllüsü

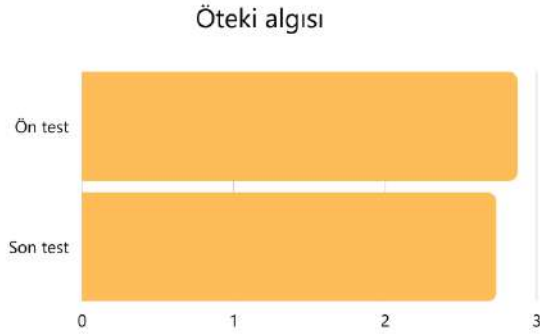
Gönüllülerin yüzde 47'si atölyelerin çocukların akranları ile iletişimini güçlendirdiği görüşündedir.

"Oyunlar içerisinde insanlara da davranışlarında farklılık gözlemleniyordu bence. Kısa süreli farklılıklar gözlemleniyor gibi geldi bana. Ama yine de yavaş bir şekilde, davranışlar birden değişmez. Yavaş bir şekilde domine etmelerinin azaldığını gözlemleyebiliriz herhalde. Kısa sürede gözle görülebilir bir etki vardı, uzun süreli olarak da yavaş yavaş olacak."

Atölye gönüllüsü

- Öteki algısı

Bu bölümde incelediğimiz bir diğer değişim, çocukların özellikle Suriyeli ve/veya diğer göçmen akranlarına yönelik algıları ve davranışlarındaki değişimdir. Bu konuda pozitif bir değişimin ortaya çıkmadığı görüldü.

Öte yandan göçmen çocuklara yönelik algının ve "akran zorbalığının" azalması yönündeki değişimin daha zor gözlemlenebildiği de yine gönüllüler tarafından ifade edildi. Bu alandaki değişimin oldukça az olduğu ancak küçük bir değişimin bile bu konuda oldukça önemli olduğu da yine gönüllülerin görüşleri arasındadır.

Atölyelere katılan mülteci çocukların sayısı düşünüldüğünde yaş grubu daha küçük olan gruplarda sosyal uyum probleminin daha az yaşandığı söylenebilir.

Benim ilk başladığım atölyede Suriyeli bir çocuk vardı. 7-8. sınıflar, ... Ortaokulu'ndaydım. Suriyeli çocukların gitmesi için tepki gösteren çocuklar vardı. Bir çocuk vardı, daha önce de derneğin atölyelerine katılıyormuş. O çocuğa "gel biz seninle ekip olalım" gibi daha güzel bir davranış sergilemişti. İki davranışı da aynı anda aynı atölyede görmek, derneğin de orada önemli bir yer edindiğinin göstergesiydi.

Atölye gönüllüsü

"Toplumda yabancı olana düşmanlık çok yaygınken, çok güçlüyken bu konudaki değişimi kısa sürede görmeyi beklemiyoruz. O çok aşikâr. Çünkü yabancı düşmanlığı yeniden ve yeniden her gün üretiliyor. Okulda, evde televizyonda, dışarıda, her yerde."

Atölye kolaylaştırıcısı

"Bizim gruplarda atölyeden ayrılan Türkiyeli çocuklar oldu. Bir yandan ailesinin önerisi bir yandan da üzerindeki baskıdan dolayı böyle olduğunu düşünüyorum. Atölye saatinde başka dersi var ve o dersten geri kalmaktan endişelendiği için bırakan çocuklar oldu. Mesela mülteci çocuklardan hiç böyle bir talep olmadı. Ders anlamında orada yok sayılıyorlar muhtemelen. Aslında atölyede olunca yukarıda bir şey kaçırdığını düşünmüyor gibi geliyordu bana. Çünkü okulda çokça yok sayıldıkları için atölyede onlarla konuşan, onların konuşmasına izin veren

birileri olduğunda dersten daha anlamlı bir şey olduğunu düşünüyorlardı gibi geliyordu bana.”

Atölye kolaylaştırıcısı

Atölye kolaylaştırıcıları da dönem sonuna doğru, güven bağının da gelişmesi ve grup dinamiğinin yerleşmesi ile ayrımcılığın azalmasına ve katılımın artmasına katkı sağladığını belirtti.

“Suriyeli çocuk gruba geldiğinde, “Biz Hatay'a gittik, kimlik aldık artık Türkiyeli'yiz.” gibi bir şey söyledi. O sırada ayrımcılığı, öfkesi ve nefreti yüksek olan bir çocuk “Nasıl ya sen Suriyeli miydin ama benim arkadaşısın.” gibi bir şey söyledi. Ne olduğuna dair şaşırdı ama o çocuk oynamaya devam etti. Orada arkadaş olmaları ya da eskiden bir arkadaşlığının olması sonradan öğrenmesi ya da yeni bir arkadaşlık kurması aslında oradaki ilişkileri ufak ufak besliyor.”

Atölye kolaylaştırıcısı

“Benim için grup dinamiğinin oturduğunu gösteren en önemli şey, farklı olana saygı gösterilmesi. Grup içinde haylaz diye görülen ya da tam tersi o hiç konuşmaz denilen kişiyi grup içindeki birisi de desteklemeye başladığında, ekip arkadaşları onu teşvik etmeye başladığında ben tamam diyorum içimden. Çok mutlu oluyorum. Benim için en önemli gösterge o. Bunun dışındakilerin hepsi bir grupta 2 hafta sonra başarılabilen bir şeydir, diğer grupta 10. haftada başarılabilen bir şeydir. Benim için çok mühim değil. Farklı olana saygı gösterilmesi, bir arkadaşına destek olunması, birinin teşvik edilmesi, bizim değil grubun teşvik etmesi, çocukların teşvik etmesi benim için en önemli şey.”

Atölye kolaylaştırıcısı

d. Toplumsal cinsiyet algısı

Takip edilen bir diğer değişim alanı çocuklardaki toplumsal cinsiyet algısı oldu. Bu kapsamda kız ve oğlan çocuklarının atölyelerdeki katılımları gönüllüler tarafından takip edildi ve bu tutumların daha eşitlikçi bir yönde değişmesi için çeşitli içerikler geliştirildi. Bu süreçte öncelikle gönüllülerin ne tür ayrımcılık biçimleri gözlemlediğine dair görüşleri alındı.

Kız ve erkek açısından baktığımızda da belirlenen bir takım roller vardı. Bir oyun oynamak istediğimizde “bu kız oyunu ben oynamam.” diye söylemlerle karşılaştık. Bu konuda çok fazla bir ilerleme gözlemleyemedim. Çünkü kalıplaşmış bir yargıları vardı. Daha çok erkekler kızları dışlıyorlardı.

Atölye gönüllüsü

Fiziki olarak farklı gördükleri kız çocuklarının üzerine daha çok gidiyorlar. Bir erkek çocuğun tombul olması bir şey ifade etmiyor iken, bir kız çocuğunun tombul olması saldırgan bir dil ile karşılanabiliyor. Bu durumda kız çocuğu kendini geri çekebiliyor. Benim katıldığım atölyede böyle bir kız çocuğu var ve üzerine çok gidiliyor. Atölye kolaylaştırıcılarının kadın olması fark yaratabiliyor.

Bu değişim alanına ilişkin gönüllü görüşlerine bakıldığında, çocukların tutumlarında bir fark yaratıldığı söylenebilir. Bu farkın daha çok kız çocukların daha katılımcı hale gelmesinde kendini gösterdiği görüldü.

Başta kızlar ve erkekler kesinlikle grup olmak istemiyorlardı. O karma grubu oluşturmak için bayağı farklı yollar arandı. Kızlar bence daha açıklar karma grup olmaya. Ama erkeklerin tavrı çok sert. Asla istemiyorlar ve bir anda sataşmaya başlıyorlar. Ama kızlar hep bunu gülerek karşılıyor. Bu ciddi bir durum ve çözülmesi gerekiyor. Karma grup olmazlarsa oyun oynayamayacağımızı gösterdik ve öneminden bahsettik. Zaman içinde bu gelişti ve grup oluyorlardı. "Taş-makas-kağıt" gibi yöntemler geliştirip cinsiyet ayrımını gözetmeden, sadece bir grup olmak üzerine kendileri bunun seçimini yapıyorlardı. Çok güzel bir gelişimdi.

Atölye gönüllüsü

Kız ve oğlan çocukları birbiriyle çok temas kurmak istemiyor. ... Ortaokulu'nda kullandığımız oda küçük bir yer olduğu için oturarak yapıyorduk. Çemberde kızların ve oğlanların karışık bir şekilde oturmasını istiyorduk. Oğlanlar bir köşede kızlar bir köşede oturuyordu. Rica ettiğimizde çok zor ikna ediyorduk. Yavaş yavaş alıştırmaya başlamıştık. Bir kere elektrik oyunu oynamıştık. Kızlarla erkeklerin el ele tutuşmasını gerektiren bir oyundu. Bu yüzden bu oyunu oynayamadığımızı hatırlıyorum.

Atölye gönüllüsü

Gönüllüler atölyelere katılımda ilkökul çağındaki oğlan çocukların (yüzde 33),ortaokul çağında ise kız çocukların (yüzde 35) oyunlarda daha katılımcı olduğunu gözlemlediklerini paylaştı.

"Kızlar biraz daha oyun oynayabilmek için sessiz kalabiliyorlardı. Katılım anlamında eksiklik olarak görmemiştim bunu. Problem çıkarmamak için öyle yaptıklarını düşünmüştüm. Erkeklerden daha katılımcı kızlar da vardı."

Atölye gönüllüsü

"Çemberde katılım hakkında konuşurken kızlar daha sessiz ve sakin ama oyun esnasında katılımları eşit. Oyun oynandığında eşit bir şekilde olduğunu görüyordum."

Atölye gönüllüsü

"Toplumsal cinsiyet atölyelerini yapamadık [Pandemi nedeniyle].Onlar ne kadar değiştirdi bilemeyeceğim. Cinsiyetçilik büyük bir sorundu."

Atölye gönüllüsü

"Kız ve oğlan çocuklarda -ben yine roller ve okulda atanan şeyler açısından olduğuna inanıyorum, mahalleden olduğuna da inanıyorum- erkekler daha çok kendilerini şiddete eğilimli ve haylaz olma yoluna itiyorlar. Çoğunluğundan bahsediyorum, kız çocukları da genel olarak destekçi rolünü üstleniyorlar. Bir süre sonra yine bizimle işbirliği içerisinde olup o grubu toparlayan çocuk oluyor. Evdeki rollerinin verdiği şeylerden ötürü muhtemelen."

Atölye kolaylaştırıcısı

"Benim gözlemim biraz daha gelişimsel ve sosyal çevreden ötürü. Özellikle Suriyeli aynı yaş grubundakilerin kız-erkek diye daha kesin ayrımı olduğunu gördüm. Türkçesi çok iyi olmayan Suriyeli bir kız çocuğu grupta erkekler olduğu için "ben burada oynayamam." dedi. Gruptaki eşitliği sağlamak için kız-erkek olarak ayırım yaptığımızı söylediğimizde "Ben sadece kız çocuklarının olduğu grupta oynayabilirim babam izin vermiyor ve ben babamın sözünü dinliyorum." gibi bir şey söylemişti. Ben de o zaman birazcık izle belki sonra dahil olmak istersin demiştim. Ama oradaki ayırım çözemeyeceğim keskinlikte bir şeydi. Belki arkadaşının elini tutmak istemeyebilirsin ama yakın durabilirsin diyerek sorunu çözmeye çalışıyorduk. Böyle yapmazsak oyunu oynayamayacağız dediğimizde "Aman neyse şansımızı deneyelim." diyorlardı. Ama sosyal çevre kaynaklı olanı insanı biraz daha zorluyor. Deneyimsel olanın ise "deneyin bakalım" diyerek üstesinden gelmeye çalışıyorduk. Öbürü ise bir yandan beni üzüp bir yandan da zorlamıştı."

Atölye kolaylaştırıcısı

3.3 14-18 yaş grubu gençler özelinde sonuçlar/etkiler

Etki analizi kapsamında odaklanılan ikinci grup 14-18 yaş grubu lise çağındaki gençlerdir. Bu bölümde atölyelerin gençler üzerindeki iki ana değişimi bağlamında değerlendirmesi yapıldı.

a. Akranlarla İlişki ve Birlikte Yaşam

Gönüllü değerlendirme formlarına göre gençlerin atölyelere ilgisi ve katılım isteği yüzde 81 olarak belirlendi.

Gönüllülerin tamamı, hafta sonu buluşmalarında, 15-18 yaş grubu gençler arasında fiziksel şiddet meydana gelmediğini gözlediğini belirtti. Ancak atölye esnasında 2 kez sözlü şiddete şahit olduklarını ifade ettiler.

"Sözlü şiddet, ayrımcılık gibi durumlar beni biraz zorlayabiliyor fakat çok fazla örnek hatırlamıyorum. Onun dışında beni rahatsız eden durumlar genelde gençlerin bizim dediklerimizi hiç ciddiye almadığı ve sürekli konuşmaya devam ettikleri durumlar oluyor."

Atölye gönüllüsü

"Daha argo ve şiddet olarak tanımlanabilecek bir biçimde konuşan çocukların zamanla daha dikkat ettiğini gözlemledim. Onun dışında da çekingenlik gösteren ve atölyedeki diğer gençlerle konuşmak istemeyen bazı gençler zamanla daha fazla iletişim kurmaya başladı."

Bu durum atölyelerin işleyişini engellemedi, yalnızca 2 kez atölyelerin işleyişinde uyumsuzluk olduğu belirlendi.

Atölyelerin gençlerin akranları ile iletişimini güçlendirdiğini düşünen gönüllülerin oranı yüzde 68'dir. Bunda gençlerin uzun yıllardır birbirlerini tanıyor oluşunun payı büyüktür.

"Bugün benim için çok farklı bir gündü. Yetişkin gönüllülerin değil de gençlerin yönettiği atölyeye ilk kez katıldım, harika bir deneyimdi."
Atölye gönüllüsü

"Genç atölyelerinin son derece katılımcı bir doğası olduğunu düşünüyorum, içeriği çoğunlukla gençlerin isteklerine göre şekillendirdik. Gençlerle çalıştığım vakit boyunca kolay bağlantı kurduğumuzu ve birbirimizi anlayabildiğimizi hissettim."
Atölye gönüllüsü

"Genç atölyelerinde 10 yıldır devamlı olarak takip edilen çocuklar geliyor. Okulda nöbetçi çağırıldığı zaman dersten kaçıyor, ama buraya gelmek kendi inisiyatiflerinde. Genç atölyesinde birazcık daha "uyandı, uyanmadı, cumartesi günü bizimle geçirmek istiyor." gibi şeyler kendi inisiyatifinde."
Atölye kolaylaştırıcısı

Gönüllülerin yüzde 47'si atölyelerin gençler arasında ekip çalışmasını güçlendirdiğini düşünüyor, yüzde 18'i ise ekip çalışmasının yeterince güçlenmediği fikrinde.

"Rap atölyesi çocukların katılımı ve dahil edilmesi için etkili bir araç. Bu araç ile birçok konunun açıldığını gözlemledim. Atölyenin sorumlusu gençler ile daha iyi bir iletişime ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Bazen iyi düşünülmemiş olduğu için kopuş anları olabiliyor. Daha çok kız çocuk katılımına ihtiyacımız var. Fakat genel olarak atölyenin amaçlarına ulaştığını ve olumlu geçtiğini düşünüyorum."
Atölye gönüllüsü

"Zorbalık olarak tanımlanabilecek çok fazla hareketle karşılaşmadım ve bana kalırsa atölyelerin başlarında da çocukların arasında bir şekilde güven bağı vardı, muhtemelen birbirlerini uzun süredir tanımaları sebebiyle. Fakat zaman içerisinde de hem kendi aralarında hem de ekiple güven bağlarının daha iyiye gittiğini gözlemledim."
Atölye gönüllüsü

"O kadar istekli olmayan bir gence sürekli "katıl" diyerek üstüne gitmediğimiz için de orada kalabileceğini düşünüyorum. Tüm dikkatler onun üzerinde olmasa da ortamın bir parçası olabileceğini biliyor. Bu bence güvende hissettiriyor onları."
Atölye gönüllüsü

Gönüllülerin yüzde 62'si atölyelerin gençlerin kendini ifade etme becerisinin artmasına destek olduğu görüşünde iken, yüzde 12'si ise yeterince desteklemediği görüşündedir.

"Gençlerden özellikle x'in daha önceki atölyelere göre daha katılımcı olduğunu gözlemledim. y ise bir süreci yönetmek konusunda oldukça istekli ve benimseyiciydi. Gençler Sulukule isminin insanların zihninde yarattığı imajdan rahatsız olduklarını ve bunu değiştirmek istediklerini belirttiler. Ayrıca atölyede kadın ve erkeğin rolü ve kadın erkek ilişkilerine de değindik, bu konu üzerinde bir atölye çalışması yapabiliriz."

Atölye gönüllüsü

b. Toplumsal cinsiyet algısı

Gönüllülerin neredeyse tamamı atölyelere katılımda oğlan çocuklarının daha katılımcı olduğunu düşünüyorken 1 gönüllü ise kız ve oğlan çocukların katılımlarının eşit olduğu görüşündedir. Ancak atölye kolaylaştırıcısının belirttiği gibi kız çocuklarının katılımı, grup dinamiğini her zaman olumlu yönde etkiliyor.

"Cumartesi günleri erkek çocuklarının katılımı genelde kızlara kıyasla çok daha fazla oluyor. Sanırım bir atölyede en fazla 3 kız görmüştüm, fakat 6-7 erkeğin geldiği atölyeler olmuştu."

Atölye gönüllüsü

"Bazı erkeklerin kimi zaman sadece birbirlerini görmek için geldiğini düşünüyordum. Atölyede kızların da oldukça katılımcı olduğunu gözlemliyorum."

Atölye gönüllüsü

"Kız çocukları geldiğinde grup dinamiğinin her seferinde ne kadar değiştiğini gözlemliyordum. Çünkü çok başka bir yerden bakıyorlar bazı konulara. Hem katkıları orayı daha farklılaştırıyor, hem de bir yandan ergenlik döneminde beğenilme, bir arada olma mevzularına kafa yoruyorlar. Yetişkin haricinde karşı cinsten kendi yaşıtı birinin oluyor olması birazcık daha kendini düzeltmeye, düzenlemeye itebiliyor onları. Bu çok güçlü bir etkidir diyemem ama değişiklikler oluyor. Online'da aşırı bir düzen oturtamadığımız için katılım birazcık daha eşit seviyede, kız-oğlan çocuklar için."

Atölye kolaylaştırıcısı

3.4 Kadınlar özelinde sonuçlar/etkiler

Etki analizi kapsamında odaklanılan diğer grup ise kadınlardır. Bu bölümde atölyelerin kadınlar üzerindeki iki ana değişimi bağlamında değerlendirmesi yapıldı.

a. Duygusal Güçlenme

Atölyelere katılan gönüllülerin yüzde 53'ü, atölyelerin kadınların duygularını ifade etme becerisinin artmasını desteklediği görüşündedir.

Gruba devletin sosyal hizmet mekanizmaları tanıtıldı. Soruları yanıtlandı. Birkaçı kendini güçsüz hissettiğini ifade etti. Becerilerinin farkında olmadıkları için kendilerini yetersiz hissettiklerini düşünüyor.

Atölye gönüllüsü

Bugün x ile İngilizce çalıştık. Azmi hayranlık uyandırıcı. Öğrenmek için elinden geleni yapıyor. Not alıyor. Aklına takılanları soruyor. Evde ders çalışmadığını söyledi. İngilizce kursunda kur sonu sınavında başarısız olma kaygısı sebebiyle girmemiş. Fakat derste "Girse miydim acaba" gibi pişmanlıkla sorular sordu. Cesaretlenirse kursa gitmeye devam eder gibi görünüyor.

Atölye gönüllüsü

x Hanım ile yazma çalışması yaptık. Kendini ifade becerisinin gelişmiş olduğu gözledim.

Atölye gönüllüsü

Okuma yazma dersinden sonra olumlu duygular üzerinden sohbet ettik. Kadınlar kendi duygularını ifade etmekte giderek rahatlıyorlar.

Atölye kolaylaştırıcısı

b. Akranlarla İlişki ve Birlikte Yaşam

Atölyelere eşlik eden gönüllüler atölyelerin akranları ile iletişimini güçlendirdiği (yüzde 58), kadınlar arasında ekip çalışmasını geliştirdiği (yüzde 42) görüşündedir.

"Grup çalışmasında kadınların iletişiminin güçlendiğini gözlemledim. Konunun ilgilerini çektiğini ve onlar için verimli olduğunu düşündüm."

Atölye gönüllüsü

Atölyelere eşlik eden gönüllüler atölyelerin kadınların kendini ifade etme becerisinin artmasını desteklediğini (yüzde 47) düşünüyor.

Atölyenin başında 1 saat boyunca okuma-yazma çalışması yapıldı. x, okuma yazma öğrenirken hevesti. Yeni bir şey öğrendiğinde mutlu oluyor. Bugün soru cümlelerini ve soru işaretini çalıştık. Karar vermeyi ona bıraktığımda kaygılandığını fark ettim. İsteddiğini yazabileceğini söylediğimde karar veremiyor. Söyleneni yazma konusunda oldukça başarılı. Kadın sağlığı konusu ile ilgili gelen hekimle ilgilendiler. Ortak konu olduğunda birbirileri ile iletişimleri kuvvetleniyor ve paylaşım yapma konusunda daha hevesli oluyorlar.

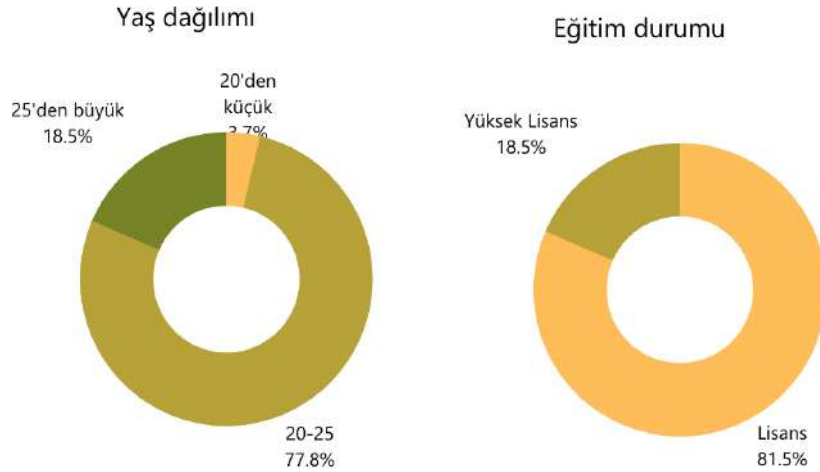
Atölye gönüllüsü

3.5 Gönüllüler özelinde sonuçlar/etkiler

Etki analizi kapsamında odaklanılan bir diğer grup ise gönüllülerdir. Gönüllüler SGD'nin diğer projelerinde olduğu gibi hem çocuklara yönelik müdahalede kolaylaştırıcı pozisyonda yer alıyor, hem de gönüllü oryantasyonuna katılarak ve proje süresince sahada yer almak suretiyle projenin dolaylı faydalanıcılarına dönüşüyor.

Pandemi döneminde yaygınlaştırılan ankete 27 gönüllü katıldı. Katılan tüm gönüllüler kadındır. Bu gönüllülerin yaş dağılımına bakıldığında, çoğunluğunun 20-25 yaş arasında olduğu görülüyor.

Eğitim durumlarına ilişkin soru ise gönüllülerin lisans ve yüksek lisans yapmış ve yapmakta olduğunu gösteriyor.

a. Mesleki Güçlenme

SGD'nin proje gönüllüleri üzerindeki etkisinin ortaya çıktığı ilk alan gönüllülerin mesleki olarak güçlenmeleridir. Türkiye'de özellikle, psikoloji, sosyoloji, sosyal hizmetler gibi alanlarda eğitim alan gençlere yeterli sayıda ve nitelikte staj imkanı sağlanamıyor. Bu sebeple SGD ile sahada ve sürecin aktif parçası olarak gönüllülük yapmak gençler için oldukça önemli bir ihtiyaca denk düşüyor. Gençler böylece eğitimini aldıkları alanlara ilişkin uygulama şansı yakalıyor.

Proje gönüllülerinin çoğunlukla sözünü ettiğimiz alanlardan olması da bu duruma kanıt niteliğindedir.

Mesleki güçlenme araştırması mesleki deneyim kazanma, meslek kapsamında hangi alanda uzman olacağına dair karar verme, çocuklarla çalışma becerisi, farklı gruplarla çalışma becerisi boyutlarını içeriyor.

İncelemiş olduğumuz bu alanlara ilişkin gönüllülerin doldurmuş olduğu anketler ve kendileriyle yapılan odak grup görüşmeleri, tüm bu alanlarda pozitif etkinin güçlü bir şekilde ortaya çıktığını gösterdi.

Grafiklerden de görüleceği gibi gönüllüler mesleki deneyim kazanma ve karar alma süreçlerine ilişkin sorulara büyük oranda olumlu yanıt verdiler. Kısmen bu soruda kararsız kalınmış olsa da hiç olumsuz cevap veren gönüllü olmadı. Bu sonuç oldukça önemli bir pozitif değişimin göstergesidir.

Sosyoloji okuduğum için kent çalışmalarında hep karşımıza çıkan bir şey Sulukule. O yüzden mesleki olarak da bana iyi gelen bir şey oldu.

Atölye gönüllüsü

Sosyal Hizmet 1. sınıf öğrencisiyim. Okula ve gönüllülüğe başlamam aynı zamanlarda oldu. Sahaya inmek ve oradaki deneyimi yaşamak konusunda hevesliydim. Bunlar biraz erken gibi gözükse de çok merak ettiğim bir konuydu.

Atölye gönüllüsü

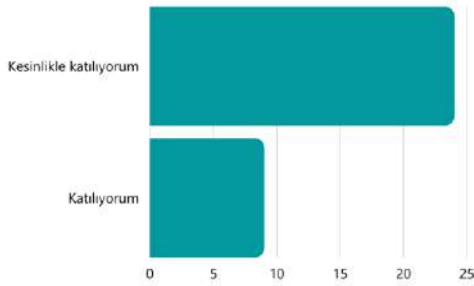
Psikoloji okuyorum. Çocuğa yönelmeyi daha önce düşünmemiştim. ....'da da çalıştım ama bir kere gördüğün çocuğu bir daha göremiyorsun. Çünkü oranın öyle bir yapısı var. O yüzden çocuklara karşı biraz daha önyargılı biriydim. Yanlış yapıyorsa kesinlikle ona doğruyu öğretmeliyiz yönünde bir insanken, etkinlik sırasında yanlış yapan bir çocuğa hemen müdahale etmektense onu akışında öğretmek çocuğa karşı daha doğru bir

hareketmiş. “İleride çocuk alanına yönelebilir miyim?” diye bir soru işareti bıraktı bende. O anlamda benim için daha faydalı oldu.

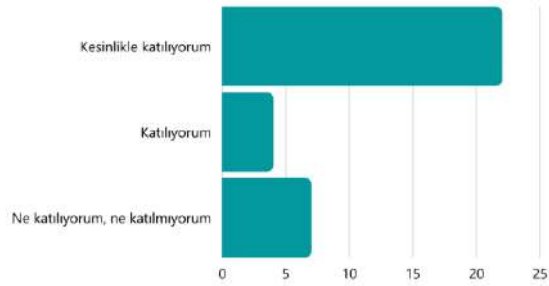
Atölye gönüllüsü

Yukarıdaki anlatılardan da görüleceği gibi SGD’de gönüllü olan gençlerin pek çoğu, kendi kariyerleri bağlamında projeden güçlenerek ayrıldı. Bu güçlenmeyi gönüllülerin bir kısmı, özellikle psikoloji ve sosyal hizmet okuyan gönüllüler çocuklarla ve farklı (dezavantajlı) gruplarla çalışma deneyimine bağladı. Aşağıdaki grafikten de görüleceği gibi tüm gönüllüler, çocuklarla çalışma becerilerinin güçlendiğini düşünüyor. Bu bağlamda en önemli noktalardan birisi olarak, çocuklarla aralarında çıkabilecek çatışmaları çözme becerisi örnek gösterildi. Bu konuda 22 gönüllü olumlu değerlendirme yaptı.

Gönüllü çalışma deneyimim, çocuklarla çalışma becerime katkı sağladı.

Gönüllü çalışma deneyimim, çocuklar arasında ve/veya çocuklarla benim aramda ortaya çıkabilecek çatışmaları çözme becerisi kazandırdı.

Çocuklarla konuşmak benim fikirlerimi çok değiştirdi. Umutları ve hayalleri olan çocuklardı, okumak istiyorlardı, merak ediyorlardı. O çocuklarla oturup muhabbet etmek benim çok hoşuma gidiyordu. ....da çalışmadan önce çok zor olduğu konuşuluyordu, benim haberim yoktu. Başlamadan önce hep bir korkutuyorlardı. Aslında hiç bahsettikleri gibi değilmiş. Bu çocuklar sadece çocukmuş; ama yaşadıkları bölge farklı. Bazı şeyleri neden yaptıklarını da anlamlandırmamı sağladı. Bu açıdan geliştirdi beni. Çocuklara karşı biraz daha anlayışlı olmamı sağladı.

Atölye gönüllüsü

Çocukların edilgen ve bağımlı olduğuna dair, onların etkileşimsel ve ayrı bir varlık olarak haklarının olduğu izlenimini yarattı. Bu masum küçük çocuk düşüncesinden sıyrılmama sebep oldu. Çocuğun çevresinde bulunduğu ağlar yetişkinlerden bağımsız değil. Çocuğun ayrı bir varlık olduğu farkındalığına eriştim.

Atölye gönüllüsü

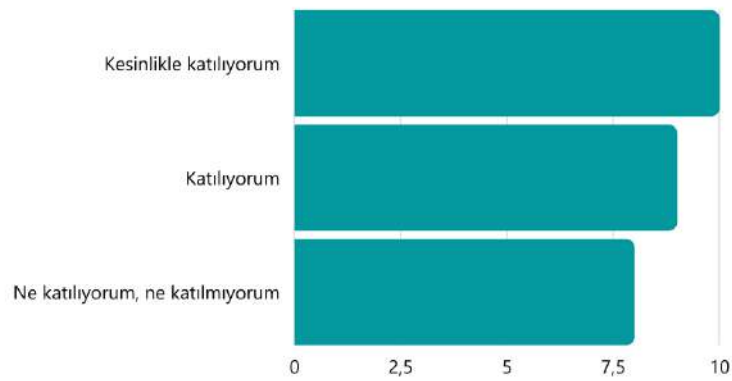
Psikoloji son sınıf öğrencisiyim. Sulukule ile tesadüf eseri karşılaştım. Son senemde klinik psikolojisi üzerine ilerlemeye karar verdim. “Kendimi nasıl geliştirebilirim, bu alanı seviyor muyum?” gibi spesifik olarak kendi

eksikliklerimi görmem gerekiyor diye düşündüm. Daha önce gönüllülük yapıyordum fakat dezavantajlı gruplar ile de deneyim edinmek istedim.

Atölye gönüllüsü

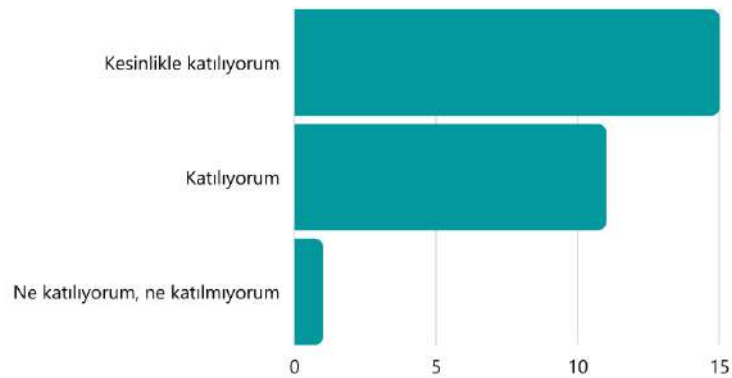
Aşağıdaki grafikten de görüleceği gibi çocuklarla çalışma kapsamında değerlendirilebilecek bir diğer husus da göçmen ve mülteci çocuklarla çalışma alanında gönüllülerin güçlendiklerine ilişkin bir değerlendirmede bulunmuş olmalarıdır. 27 toplam katılımcının 19'u bu konuda olumlu yanıt verdi, diğerleri ise kararsız kaldı.

Gönüllü çalışma deneyimim, göçmen çocuklarla çalışma becerisi kazandırdı.

Yine mesleki çalışma kapsamında değerlendirilebilecek bir diğer konu, farklı gruplarla çalışma becerisindeki güçlenmedir. Bu konuda 27 gönüllüden 26'sının pozitif bir değerlendirme yaptığı yalnızca bir kişinin bu konuda olumsuz değerlendirme yaptığı görüldü.

Gönüllü çalışma deneyimim, farklı gruplarla çalışma becerisi kazandırdı.

b. Sosyal Duygusal Güçlenme

SGD yürüttüğü projelerde, doğrudan faydalanıcısı olan çocukların sosyal duygusal olarak güçlendiğini ortaya koymuştu. Bununla birlikte bu yılki projeler kapsamında yürüttüğümüz araştırma göstermiştir ki, proje gönüllüsü olan gençlerin de katılımcı çocuklar gibi sosyal duygusal açıdan güçlenmiş olduğu görüldü.

Sosyal duygusal güçlenme kapsamında gönüllülerin, özgüvenleri, yapabilirim hissi, değişimin parçası olmaktan gelen tatmin duygusu, ekip çalışması ve organizasyon becerileri incelendi.

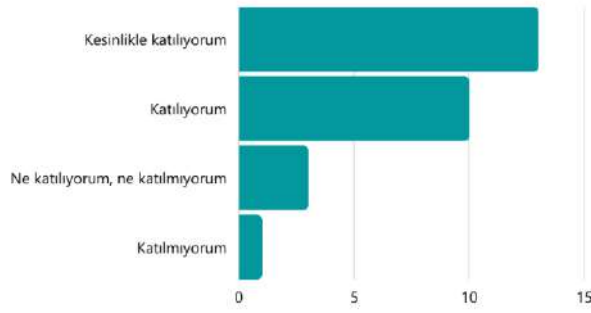
Yukarıdaki grafikten de görüleceği gibi 27 gönüllünün 12'si özgüveninin olumlu yönde değiştiğini belirtti. Diğer gönüllüler bu konuda negatif bir değerlendirme yapmayıp; kararsız kaldı. Bu pozitif değişim gönüllülerin anlatılarında da karşımıza çıktı.

Daha önceden çalışmadığım bir alan olduğu için, çocuklar konusunda nasıl davranmam gerektiğinin farkında değildim. Atölye arkadaşlarım bu konuda daha iyiydi. Onlardan öğrendiğim çok şey oldu. Bu konuda biraz daha özgüvenimin geldiğini söyleyebilirim.

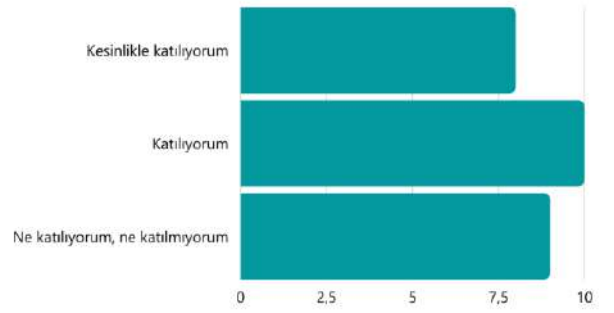
Atölye gönüllüsü

Öte yandan, gönüllüler bu süreçte çocuklardaki değişimi gözlemleyebilmek ve bu değişimin bir parçası olmaktan kaynaklı bir bireysel tatmin yaşadı. Gönüllü anketinde bu bağlamda sorduğumuz soruya 23 gönüllü olumlu yanıt verdi. 18 gönüllü de "çocukların hayatında değişim yarattığımı düşünüyorum" sorusunda olumlu değerlendirmede bulundu.

Gönüllü çalışma deneyimim beni bireysel anlamda tatmin etti.

Gönüllü çalışma yürüttüğüm çocukların hayatında değişim yarattığımı düşünüyorum.

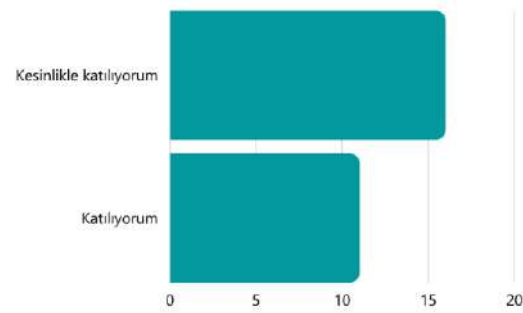

Bu başlık altında incelediğimiz bir diğer değişim alanı ise grup çalışması becerileridir. Aşağıdaki grafiklerden de görüleceği gibi tüm gönüllüler, projede ekip çalışması deneyimi edindiğini belirtti, 26 gönüllü de geri bildirimde bulunma becerilerinin güçlendiğini söyledi. Bu sonuçlar gönüllülerle yapılan birebir görüşmeler ve odak grup toplantılarıyla da ortaya kondu.

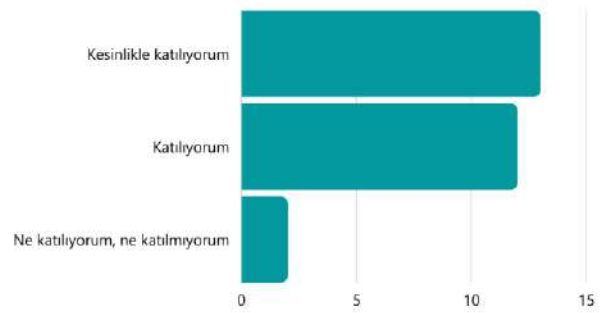
Okul hayatım boyunca bir şeyler yapmaya çalıştım. Dert edindiğim şeylerle ilgili projelerde bir şeyler ortaya koymaya çalıştım. Ama duraksadığım, bir noktaya geldiğimi fark ettim. Başvuru formunda da belirttim; işe yaramanın açlığını da hissediyorum. Benim de orada kıymetli olabileceğimi bir kez daha anladım.

Atölye gönüllüsü

Gönüllü çalışma sürecinde ekip çalışması deneyimi edindim.

Gönüllü çalışma deneyimim, ekip içinde geri bildirimde bulunma becerilerimi güçlendirdi.

Benim için geri dönüt kısmı önemliydi. Ön-son testlerde, formlarda geri dönüt alınması önemliydi. Çünkü "bir şey yapıyoruz ama bir yere varıyor mu?" sorusu sadece tek başına anlam ifade etmiyor. Fikir alışverişi yapmak, ilerleme katettiğimiz alanları görmek motivasyon arttıran bir şeydi. Herhangi bir geri dönüt almasaydım motivasyonum bu kadar yüksek olmazdı.

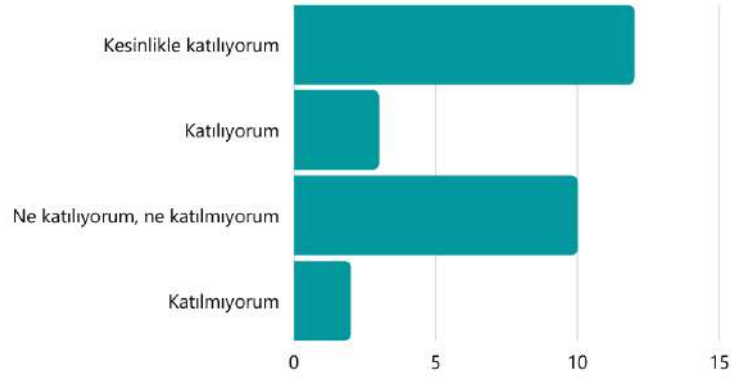
Atölye gönüllüsü

Atölyede ne olduğuna, neler yapıldığına ve benim neler yapmam gerektiğine dair bilgi ediniyordum. Okula giderken atölyedeki ekip arkadaşım ile konuşuyordum. Daha önceki haftalardan edindiğimiz bilgileri bu hafta nasıl uygulayabiliriz diye tartışıyorduk. Atölye bittikten sonra her hafta mutlaka değerlendirmesi yapılıyordu. Önceki haftalar ve bu haftayı, neyi, nerede yanlış ve doğru yaptık diye konuşuyorduk. Benim dernekte en hoşuma giden kısımlardan biri buydu.

Atölye gönüllüsü

Son olarak gönüllüler bu süreçte organizasyonel beceriler de edindiklerini kaydetti. 22 gönüllü yapılan ankette bu türden becerilerinin güçlendiğini söyledi.

Gönüllü çalışma deneyimim, planlama ve organizasyon becerilerimi güçlendirdi.

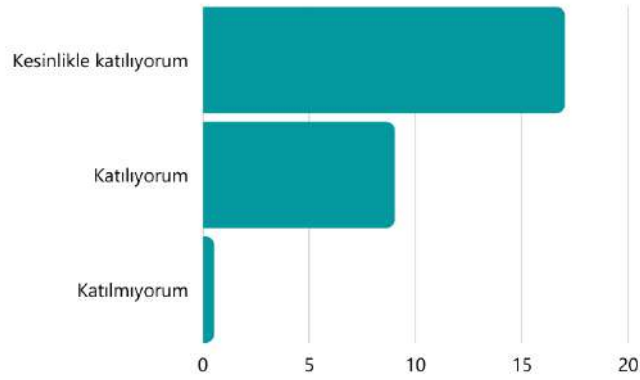

c. Toplumsal Duyarlılık

Gönüllülerle yaptığımız araştırma bulguları gösterdi ki, gönüllüler bu süreçte toplumsal meselelere dair farkındalık kazanıyor, toplumsal sorunların nasıl çözüleceğine dair fikir yürütüyor. Bunun yanı sıra toplumdaki cinsiyet farklılaşmasına ilişkin yine farkındalıkları artıyor ve yeni kavramlar öğreniyorlar. Tüm bu saydığımız değişimler rapor kapsamında "Toplumsal Duyarlılık" üst başlığı altında incelendi.

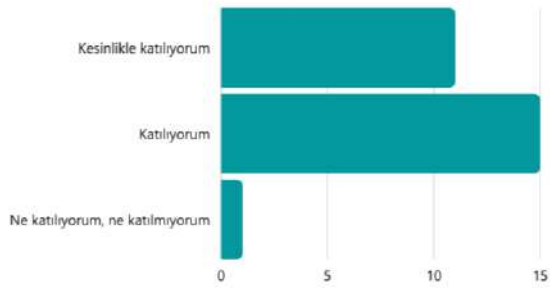
Bu süreçte gençlerin öncelikle toplumda -özellikle çocukların karşılaşılabileceği sorunlara dair- farkındalığının arttığı görüldü. 26 gönüllü bu bağlamda sorulan soruya farkındalıklarının arttığı yönünde yanıt verdi.

Gönüllü çalışma deneyimim, çocukların karşılaşılabilecekleri sosyal sorunlara (çocuk ihmali ve istismarı, çocuk işçiliği, akran zorbalığı, etnik köken, ırk, toplumsal cinsiyete ve yaşa dayalı ayrımcılık vd.) ilişkin farkındalığımın artmasını sağladı.

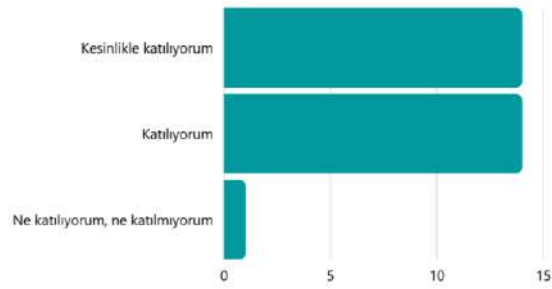

Atölyelerin bir diğer etkisi ise gönüllülerin fark ettikleri sorunlara dair çözümler üzerine düşünmeye başlamalarıdır. Neredeyse tüm gönüllüler (26 kişi) bu konuda hem fikirdir. Yine aynı sayıda gönüllünün bu süreçte sorumluluk bilincinin güçlendiği görüldü.

Gönüllü çalışma deneyimim, sosyal sorunlara ilişkin yeni fikir ve projeler üzerine düşünmemi sağladı.

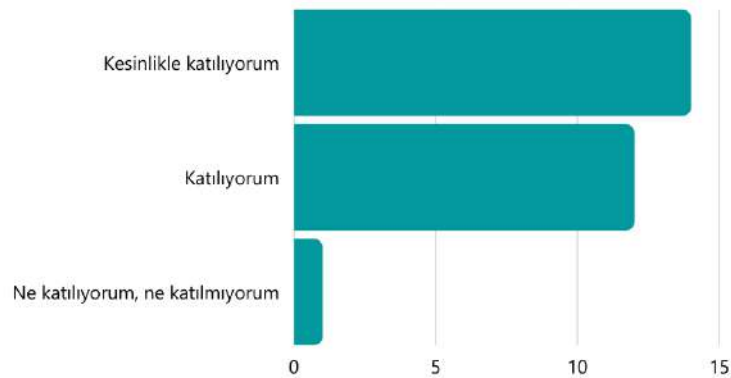

Gönüllü çalışma deneyimim, sorumluluk bilincimin gelişmesini sağladı.

Sorunlar üzerine düşünmenin, gönüllüleri sivil toplum kuruluşlarını yakından tanıma ve gönüllülük deneyimini sürdürme yönünde motive ettiği görüldü.

Gönüllü çalışma deneyimim, sivil toplum kuruluşlarını daha yakından tanımamı sağladı.

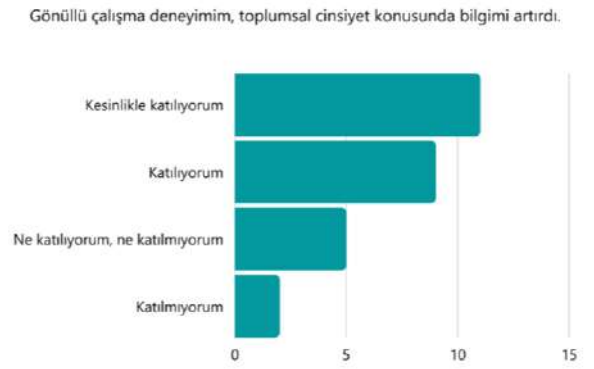
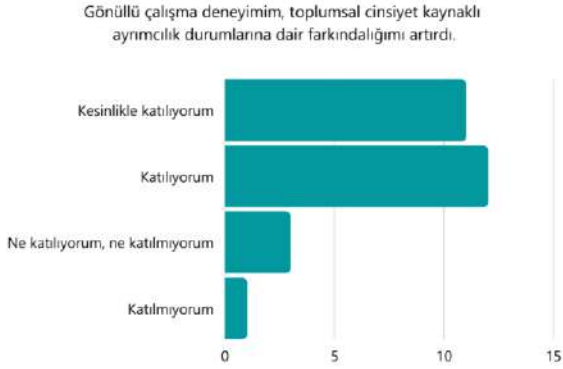

Başvurmamın asıl sebeplerinden biri, motivasyon kaynağı ve kendimle alakalıydı. Sivil toplum ne kadar gönüllülüğe dayansa da vatandaş olarak kamusal alanda yer almanın en etkin rolü açıkçası.

Atölye gönüllüsü

Gönüllüler, toplumsal meseleler üzerine düşünürken aynı zamanda toplumsal cinsiyet kavramıyla da karşılaşılıyor, bu konuda farkındalıkları ve bilgileri de artıyor. 23 gönüllü toplumsal cinsiyet farkındalığının arttığını, 20 gönüllü de bu konuda bilgisinin arttığını belirtti.

Bu toplumun içerisinde benim gibi kızlar var mı merak ediyordum, bir tek ben varım sanıyordum. Sivil topluma katılmam, kendi gelişimimde bana çok katkı sağladı bu yönden. Baktığımda o kız çocukları da benim gibi yetişiyorlar. Onu gördüm ve benim gibi olmamaları için elimden geleni yapacağım. Çok sağlam bir şekilde o kabuklarının içerisinde çıkmaları lazım; kendilerini doğru ifade ederek.

Atölye gönüllüsü

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bağımsız bir araştırmacı ve dernek saha ekibinden İzleme Değerlendirme işlerinden sorumlu kişi ile beraber yürütülen saha çalışması ile bu sonuçlar/değişimler incelendi, analiz edildi ve bazı çıkarımlar ve öneriler geliştirildi. Bu bağlamda ulaşılan sonuçlar şöyle sıralanabilir:

- Derneğin uzun yılların deneyimi üzerine kurduğu modelini, uzun süreli bir müdahale şeklinde kurgulaması en güçlü yanıdır. Bu müdahalenin sürekliliği, düzenli aralıklarla gerçekleşmesi ve uzun bir zamana yayılması projelerin etkisinin hem çocuklar ve kadınlar, hem de gönüllüler üzerinde güçlü bir şekilde ortaya çıkmasının en önemli kaynağıdır. Yürüttüğümüz araştırma göstermiştir ki, bu süre özellikle çocuklarla çalışırken güvenli bir bağ kurma, yavaş ve travmatik olmayan bir proje finali tasarlayabilmeye de imkan veriyor.
- SGD eko-sistem yaklaşımını benimsediği projesinde, çocuklarla birlikte onlara temas eden kadınları da güçlendirmeyi planladı. Bu bütünsel yaklaşım, çocuklar özelinde projenin etkisini artırmayı en çok etkileyen unsurların başında geliyor.
- Proje uygulamasını ve etkisini etkileyen faktörlerden birisi de bölgedeki okullarla kurulan işbirliği ve iyi ilişkidir. Başka bir ifade ile atölyelerin uygulandığı okulların yöneticileri ve rehberlik öğretmenlerinin desteği ve sürecin parçası olması uygulamanın koşullarını etkiliyor.
- Odak ve bireysel görüşmeler esnasında sıkça vurgulandığı gibi, çocuklarla ve gençlerle gerçekleşen atölyelerin öncesinde ve sonrasında kolaylaştırıcı ve gönüllülerin bir araya gelerek günü planladığı ve değerlendirdiği zamanlar, atölyelerin verimini arttıran bir yaklaşımdır.

Çocuklara ilişkin sonuçlar

- Atölyelerin sonuçlarına göre çocukların okulla bağ kurma bakımından güçlendiği, bu sonucun devamsızlık verilerinde de izlenebildiği görüldü. Çocukların okul alanı içinde iletişim kurarken şiddete başvurma oranında belirgin bir azalmanın görüldüğü olması, çocuğun okul içinde okul yöneticileri, öğretmenleri ve akranları ile ilişkilerinde de bu yönünü geliştirmesini destekleyecek bir değişimdir. Atölyelerin çocukların okula gelmeleri için önemli motivasyon kaynağına dönüşmüş olması, projenin nihai amacı olan çocukların adil ve eşit şartlarda eğitime erişimini sağlamak ile yakından ilişkilidir.
- Çocukların duygusal güçlenme bakımından güçlendiği; ancak bu güçlenmenin çocuklara uygulanan ön/son test ile izlenemeyeceği ortaya çıktı. Ancak gönüllüler ve proje ekibi ile yapılan görüşmeler ve gönüllülerin düzenli olarak doldurduğu gözlem formları, çocukların duygusal olarak yani duyguları tanımak, adlandırmak ve ifade etmek konularında yeterli düzeyde güçlendiğini ortaya koydu. Yine de belirtmek gerekir ki, çocuklarda en zor gözlemlenen değişimlerin başında duygularıyla ilişkisindeki güçlenme geldi.
- Çocukların grup/topluluk olma becerileri ve grup içindeki güven ilişkilerinin kurulabilmesi projenin en başarılı yanlarından birini oluşturuyor. Çocuklar, saha ekibi,

kolaylaştırıcılar ve gönüllüler aralarındaki güven bağının oluşması ile bulundukları ortamı bir topluluk olarak algılamaya başlamıştır. Topluluk duygusu ise projenin aslında diğer tüm değişimlerinin ortaya çıkmasını da etkileyen önemli bir değişim alanıdır.

- Grup olma becerisi ile birlikte incelediğimiz çocukların birbirlerine yönelik ayrımcı davranışları ve ötekileştirme pratikleri açısından (Türkiyeli ve Suriyeli çocuklar arasında) projenin takip edilmesi çok kolay olmayan, kısmi bir değişim yarattığı yönündedir. Proje süresince Türkiyeli çocukların aile, medya gibi çok güçlü faktörün de etkisiyle başvurduğu ötekileştirme mekanizmaları ve bunun sonucunda akran zorbalığı gözlemlenmiş; ancak bunun azaldığına dair yeterli veri bulunamadı. Öte yandan, araştırmanın bu aşaması Suriyeli çocukların da buna karşı kendi baş etme mekanizmalarını ürettiğini gösterdi.
- Baktığımız bir diğer değişim alanı ise çocukların iletişim becerilerindeki güçlenmeye ilişkindir. Bu değişim alanı, projenin hem anket sonuçlarıyla hem de gönüllü gözlemleriyle en net gözlemlenebilen ve önemli bir pozitif etkinin yaratıldığı alan oldu.
- Çocuklarda incelenen son değişim ise toplumsal cinsiyet algısının pozitif yönde değişimine ilişkindir. Yapılan araştırma göstermiştir ki, çocuklar -özellikle kız çocukları- proje ile daha eşitlikçi bir toplumsal cinsiyet algısı edinmiştir. Kız çocuklarında yaş grubu büyüdükçe, atölyelerde daha katılımcı hale geldiği kaydedilmiştir.

Gençlere ilişkin sonuçlar

- Atölyelere katılan gençler birbirilerini uzun yıllardır tanıyor olsa da, atölyeler aralarındaki iletişimin gelişmesine katkı sağladı.
- Atölyeler boyunca gençlerin ekip olmanın, ekiple beraber hareket etmenin önemini kavradıkları görüldü. Atölyelere katılımda kızların sayısı nicelik olarak az olsa da, atölye içinde kız çocuklarının katılımının, grup dinamiğini her zaman olumlu yönde etkilediği görüldü.
- Atölyelerin gençlerin kendilerini ifade etme becerilerinin güçlenmesine ve özgüveninin artmasına olumlu katkı sunması, onların gelişiminde, atölye dışı zamanlardaki davranışlarının olumlu tutuma dönmesinde önemli bir yere sahiptir. Özellikle gençlerin atölyelerin içeriğini kurguladığı ve uygulamayı sürdürdüğü atölyeler, kurum içinde çocuk katılımı yaklaşımının yerleşmesinin temelidir.

Kadınlara ilişkin sonuçlar

- Kadınlara yönelik atölyeler, son 2 yıldır okuma yazma derslerinin hemen ardından uygulanmaya başlanmış olsa da, katılımcı kadınları duygusal yönden desteklediği ve atölyelere katılan diğer kadınlarla iyi ilişkiler geliştirmelerine katkıda bulunduğu görüldü.

Gönüllülere ilişkin sonuçlar

- Proje gönüllülerine ilişkin ilk söylenmesi gereken, gönüllülerin genel olarak psikoloji, sosyal hizmet ve sosyoloji gibi alanlardan olmalarıdır. Bu mesleki dağılım bir tesadüf değildir. Söz edilen alanlarda eğitim gören gençlere yönelik kısıtlı staj imkanının olması; buna karşın SGD'nin gönüllülere kendi alanlarına ilişkin önemli bir saha deneyimi sunuyor olması bu sonucu yarattı. Katılımcı gönüllüler bu projede yer alarak, mesleki anlamda nitelikli bir deneyim kazanma şansına eriştiklerini belirttiler.
- Gönüllülerin mesleki güçlenme bağlamında belirttiği bir diğer konu ise çocuklarla ve farklı gruplarla çalışma becerilerinin güçlendiğine yöneliktir. Bu bağlamda gençler çocuklarla iletişim kurma, çocuklarla aralarında çıkabilecek çatışmaları çözme, daha da genel anlamıyla çocuklara yaklaşım konusunda proje ile yeni beceriler geliştirdiklerini belirtti. Bu yıl ayrıca göçmen çocuklarla çalışma becerisi de kazanmış oldular.
- Etki değerlendirme çalışmasının gösterdiği bir diğer nokta ise gönüllülerin de sosyal duygusal becerilerinde güçlenme yaşandığına yöneliktir. Bu bağlamda gönüllülerin, özgüvenleri ve/veya yapabilirim duyguları, değişimin parçası olmaktan gelen tatmin duyguları, ekip çalışması ve organizasyon becerileri incelendi ve tüm bu becerilerde pozitif değişim yaşandığı net olarak görüldü.
- Gönüllülerle yaptığımız araştırma, gönüllülerin proje sürecinde toplumsal meselelere dair farkındalık kazandığını, toplumsal sorunların nasıl çözüleceğine dair bir gündem oluşturduklarını gösterdi. Ayrıca gönüllüler, projenin etkisiyle toplumsal cinsiyet meselesine ilişkin farkındalık kazanmaya ve bu konuda yeni kavramlar öğrenmeye devam ediyor.
- Atölyeler boyunca temas halinde oldukları genç gönüllülerle atölye başlangıcında veya bitiminde yaptıkları sohbetler, gönüllülerin onların gözündeki önemini pekiştirmiştir. Her atölyede aynı gönüllülerin her hafta geliyor olması çocuk/genç-gönüllü ilişkisini geliştirmiş, çocuklarda ve gençlerde olumlu anlamda rol model katkısı sağlanmıştır.

Öneriler

Atölyeler ile çocuklar üzerinde beklenen etkiler yaratılabildi. Ancak duygusal güçlenme ve ötekileştirme algısı gibi bazı değişim hedeflerinin kapsamı ve izlemesi diğerlerine göre daha zor oldu. Bu iki değişim hedefine ilişkin kısmi pozitif değişime gönüllü gözlemlerinden ulaşılabildi. Ancak bu iki değişimin de çok güçlü şekilde proje dışındaki faktörlerden etkilendiği ve katı toplumsal kodlar tarafından şekillendiği söylenebilir. Buradan hareketle, bu iki değişim için daha kısa sürede ortaya çıkabilecek, izlemesi kolay alt/ara değişimler tanımlanması ve izlemenin bu düzeyde yapılması anlamlıdır.

Çocuklarla yürütülen ön/son test sonuçlarında karşımıza çıkan tutarsız yanıtlar ve eksik verinin çokluğu, uygulanan bu yöntemin tekrar sorgulanmasını beraberinde getirdi. Eğer bu konuda testin gerekli olduğuna karar verilirse, çocuklara uygulanan testlerin tekrar gözden geçirilmesi ve oyunlaştırılması gereklidir.

Etki araştırması kapsamında toplanan bulgular da göstermiştir ki, çocuklar arasında ortaya çıkan ötekileştirme pratiklerine ilişkin değişim alanı SGD'nin çalışma alanı/mekanı açısından da oldukça kritiktir ve bu konudaki çalışmalarını devam ettirmesi önemlidir. Bu bağlamda göçmen, mülteci çocuklara ve farklı çocuk grupları arasındaki ilişkiye dair sonuçlar/değişimler (outcome) ve göstergelerin yapılandırılması ve yeni okul dönemlerinde bu sonuç/değişimlerin baz alınması gereklidir.

Okullarda proje için ayrılan mekanın niteliği, uygunluğu, sabitliği ve çocuklar tarafından nasıl algılandığı uygulamanın sağlıklı şekilde işlemlerini sağlıyor. Yapılan görüşmelerden görüldüğü kadarıyla, atölye mekanlarının her hafta yer değiştirmesi veya dolu olması katılımcı çocukların motivasyonlarını etkilemiştir. Okul yöneticilerinin sürecin parçası haline getirilmesi, onlara yönelik müdahaleler kurgulanması ve böylece atölye mekanının öneminin yöneticiler tarafından algılanmasının sağlanması gereklidir.

Gençlerle neredeyse 10 yıla dayanan ilişkinin dernek mekanında sürdürülüyor olması önemli bir kazanımdır. Dernek mekanının gençlerin kendini oraya ait hissedebileceği şekilde düzenlenmesi, çocukluklarından beri dahil oldukları mekanda yaratılacak farklılık, onlar açısından aidiyeti artırıcı bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Hedef grupta yer alan risk altındaki çocukların davranış ve uyum problemlerinde değişiklik sağlanabilmesi ancak uzun zamanlı çalışmalar ile mümkün olabiliyor. Bazı durumlarda, riskli olarak tanımlanan bir davranışın değişebilmesi yıllar süren bir çalışma gerektiriyor. Bu açıdan, derneğin temel amaçlarından birisi olan risk altındaki çocukların güçlendirilmesi bakımından başta atölye çalışmalarının devamı olmak üzere çalışmalara katılan çocukların takibinin yapılması oldukça önemli bir gerekliliktir.

Projenin etkisinin en yüksek ve net görüldüğü gruplardan birisi proje gönüllüleridir. SGD kuruluşundan bu yana gönüllülük üzerine kurulu bir örgüt olmuş ve gönüllülere yönelik müdahaleler tasarlamıştır. SGD'nin etki yönetimi açısından gönüllülere yönelik bir izleme sistemi kurması ve hali hazırda var olan araçlarını (değişim teorisi vb.) -gönüllüleri de baz alarak- tekrar yapılandırması önemlidir.

Çocuklar ile atölye kolaylaştırıcıları ile kurulan güven bağının devamlılığı ve bu güven bağı ile doğrudan ilişkili sonuçların elde edilebilmesi için atölye çalışmalarının uzun aralar olmaksızın devamı sağlanmalıdır.

Üretilen modelin Sulukule Gönüllüleri Derneği haricinde kurum ve kişilerce uygulanabilir olması, dahası eğitim sisteminin bir parçası haline gelerek okulların kendileri tarafından uygulanıyor olması, projenin nihai amacına ulaştığının en güvenilir göstergesi olacaktır.

5. EKLER

EK-1 ÖN/SON TESTLER

	Hiç/Hayır (Beni hiç tanımlamıyor)	Çok Az (Beni biraz tanımlıyor)	Eh işte/Az (Beni genellikle tanımlıyor)	Çok/Evet (Beni çok tanımlıyor)
Başka birisi konuşurken aynı anda sen de konuşur musun?				
Başka insanlarla konuşurken onların yüzüne bakar mısın?				
Grup içinde konuşmak istediğinde izin alır mısın?				
Grup içinde rahatça konuşur musun?				
Üzgün bir arkadaşını neşelendirir misin?				
Duygularını belli eder misin?				
İnsanlarla dalga geçer misin?				
Diğer insanların başına gelenleri önemser misin?				
Öfkeni kontrol etmek senin için zor mudur?				
İnsanlara nasıl hissettiğini kolayca anlatır mısın?				
Başka ülkelerden arkadaşlarıyla oyun oynamak seni mutlu eder mi?				
Arkadaşlarından biri üzgün olduğunda bunu fark edebilir misin?				
Grup içinde bazı görevler alır mısın?				
Kırdığın ve üzdüğün kişilerin gönlünü alır mısın?				
Bir başkası iyi bir şey yaptığında mutlu olur musun?				
Öfkelendiğinde kendini sakinleştirebilir misin?				
Grup içinde yapılacak faaliyetlerle ilgili öneride bulunur musun?				
Aynı dili konuşmadığın insanların konuşmalarını komik bulup, dalga geçer misin?				
Arkadaşların birbirine kötü davrandığında, onları barıştırmak ister misin?				
Birini incittiğinde üzülür müsün?				
Başka ülkelerden arkadaşlarına, ülkeleriyle ilgili sorular mısın?				
Sınıfa yeni gelen bir arkadaşınla gidip tanışır mısın?				

***

Önceden hazırlanmış, Evet-Belki veya Bazen-Hayır yazılı kağıtlar çocuklara dağıtılır.

Okunan her ifadeye göre kendilerine uygun kareyi boyamaları istenir.

Çalışmanın kişiye özel olduğu vurgulanır; sesli paylaşımda bulunmamaları, kağıtlarını başkalarına göstermemeleri, başkalarının kağıtlarına bakmamaları gerektiği söylenir.

Sorular (Sorular okunurken, çocukların kolay takip edebilmeleri için poster kağıdına da yazılabilir.)

1. Okula girdiğimde tanımadığım kişiler de olsa onlara selam veririm.
2. Arkadaşlarımla sadece onlardan bir şey isterken iletişim kurarım.
3. Arkadaşlarımla iletişim kurarken yüzlerine bakma ihtiyacı duyarım.
4. Birine kızdığımda onu bir büyüğüme şikâyet ederim.
5. Birine kızdığımda ona vurabilirim.
6. Biri beni üzdüğünde onunla bir daha konuşmam.
7. Biri beni üzdüğünde sebebi hakkında düşünürüm.
8. Başarısız olursak, ekipteki diğer arkadaşları sorumlu tutarım.
9. Bir işi yaparken ekipteki arkadaşlarımla aynı fikirde değilsem, kendi fikrime göre hareket ederim.
10. Aynı ekipteki tüm arkadaşlarımla oynadığımız oyundan zevk alması benim için önemlidir.
11. Bahçede oyun oynarken, oyundan sıkılan kişi çok yakın arkadaşım değilse, oyuna katılması için onu zorlamam.
12. Oyuna tanımadığım arkadaşların katılmasından rahatsız olmam.

EK-2 GÖNÜLLÜ DEĞERLENDİRME FORMLARI

Masal Atölyesi Atölye Değerlendirme Formu					
Gönüllünün adı ve soyadı					
Tarih					
Katılım	Atölyeye katılım yeterli sayıda mıydı?	Evet	Hayır	Evet	Hayır
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?	Kızlar	Oğlanlar	Kızlar	Oğlanlar
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?	Türkiyeli çocuklar	Suriyeli çocuklar	Türkiyeli çocuklar	Suriyeli çocuklar
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.					
İletişim ve Uyum	Atölye çocukların ilgisini çekti.				
	Çocuklar atölyeye zamanında geldi.				
	Atölyede çocuklar arasında sözlü şiddet meydana geldi.				
	Atölyede çocuklar arasında fiziksel şiddet meydana geldi.				
	Atölye esnasında Türkiyeli çocuklar tarafından mülteci çocuklara karşı ayrımcı tutum gözledim.				
	Atölyede çocuklar arasında çalışmayı engelleyen oldu.				
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.					
Atölye Değerlendirmesi	Çocuklar arasında okul hakkında düşüncelerini paylaştılar oldu.				
	Çocuklar arasında öğretmeni hakkında düşüncelerini paylaştılar oldu.				
	Çocuklar arasında dersleri hakkında düşüncelerini paylaştılar oldu.				
	Çocuklar arasında ailesi hakkında bilgi paylaştılar oldu.				
Belirtilen ifadeye 1. Hiç Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyanı yazınız.					
Atölye Değerlendirmesi	Çocukların duygularını ifade etme becerilerinin geliştiğini gözledim.				
	Çocuklar arasında kendilerini ifade etme becerilerinin arttığını gözledim.				
	Çocuklar arasında benimle iletişimlerinin geliştiğini gözledim.				
	Çocukların kendi aralarında iletişim kurma becerisinin geliştiğini gözledim.				
	Çocuklar arasında akranları ile bağının güçlendiğini gözledim.				
Günün değerlendirilmesi					
Tarih:					
Tarih:					

Ritim Atölyesi Atölye Değerlendirme Formu

Gönüllünün adı ve soyadı

Tarih

Katılım	Atölyeye katılım yeterli sayıda mıydı?	Evet	Hayır	Evet	Hayır
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?	Kızlar	Oğlanlar	Kızlar	Oğlanlar
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?	Türkiyeli çocuklar	Suriyeli çocuklar	Türkiyeli çocuklar	Suriyeli çocuklar

Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.

İletişim ve Uyum	Atölye çocukların ilgisini çekti.		
	Çocuklar atölyeye zamanında geldi.		
	Atölyede çocuklar arasında sözlü şiddet meydana geldi.		
	Atölyede çocuklar arasında fiziksel şiddet meydana geldi.		
	Atölye esnasında Türkiyeli çocuklar tarafından mülteci çocuklara karşı ayrımcı tutum gözledim.		
	Atölyede çocuklar arasında çalışmayı engelleyen oldu.		

Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.

Atölye Değerlendirmesi	Çocuklar arasında okul hakkında düşüncelerini paylaştılar oldu.		
	Çocuklar arasında öğretmeni hakkında düşüncelerini paylaştılar oldu.		
	Çocuklar arasında dersleri hakkında düşüncelerini paylaştılar oldu.		
	Çocuklar arasında ailesi hakkında bilgi paylaştılar oldu.		

Belirtilen ifadeye 1. Hiç Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyanı yazınız.

Atölye Değerlendirmesi	Çocukların duygularını ifade etme becerilerinin geliştiğini gözledim.		
	Çocuklar arasında kendilerini ifade etme becerilerinin arttığını gözledim.		
	Çocuklar arasında benimle iletişimlerinin geliştiğini gözledim.		
	Çocukların kendi aralarında iletişim kurma becerisinin geliştiğini gözledim.		
	Çocuklar arasında akranları ile bağının güçlendiğini gözledim.		

Günün değerlendirilmesi

Tarih:	
Tarih:	

SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME ATÖLYESİ		Atölye Değerlendirme Formu (8-10 yaş grubu için)		 Sağlık ve Gönüllülük Derneği	
Gönüllünün adı ve soyadı					
Atölyenin teması					
Oyunun adı					
Okul Adı ve Yaş Grubu					
Tarih					
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.					
Atölyeye başlamadan önce	Çocukların duygularını tanıır hale gelmesini hedefliyorduk.				
	Çocukların temel duyguları ve yeni duyguları kavramasını hedefliyorduk.				
	Çocukların arkadaşlarının duygularını tanıır hale gelmesini hedefliyorduk.				
	Çocukların duygularını sözel olarak ifade eder hale gelmesini hedefliyorduk.				
	Çocukların farklı duyguların vücuttaki temsillerini anlayabilmesini hedefliyorduk.				
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.					
Katılım	Atölyeye katılım yeterli sayıda mıydı?		Evet	Hayır	
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?		Kızlar	Oğlanlar	
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?		Türkiyeli çocuklar	Suriyeli çocuklar	
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.					
İletişim ve Uyum	Atölye çocukların ilgisini çekti.				
	Çocuklar atölyeye zamanında geldi.				
	Atölyede çocuklar arasında sözlü şiddet meydana geldi.				
	Atölyede çocuklar arasında fiziksel şiddet meydana geldi.				
	Atölyede çocuklar arasında çalışmayı engelleyen oldu.				
	Atölye esnasında çocuklar soru sorarken izin istedi.				
	Atölye esnasında Türkiyeli çocuklar tarafından mülteci çocuklara karşı ayrımcı tutum gözledim.				
Belirtilen ifadeye 1. Hiç Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyanı yazınız.					
Atölye sonrasında	Çocuklar duygularını tanıır hale geldi.				
	Çocuklar temel duyguları ve yeni duyguları kavramaya başladı.				
	Çocuklar arkadaşlarının duygularını tanıır hale geldi.				
	Çocuklar duygularını sözel olarak ifade eder hale geldi.				
	Çocuklar farklı duyguların vücuttaki temsillerini anlamaya/göstermeye başladı.				
Belirtilen ifadeye 1. Hiç Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyanı yazınız. (parantez içinde ilgili değişimin hangi hafta itibarıyla gözlemlenebileceği belirtilmiştir. Siz de değerlendirmelerinizi o hafta itibarıyla başlatabilirsiniz)					
Atölye konusuna özel değerlendirme	Çocukların çoğunluğu temel duyguları kavradı.				
	Çocukların çoğunluğu yeni duygular tanımayla/kavramaya başladı.				
	Çocukların çoğunluğu yeni duygularla cümle kurmaya başladı.				
	Çocukların çoğunluğu grubundaki diğer kişilerin ifade ettiği duyguları adlandırmaya başladı.				
	Çocukların çoğunluğu duyguları anlamaya başladı.				
	Çocukların çoğunluğu duyguları vücudunda nerede hissettiğini göstermeye başladı.				
	Çocukların çoğunluğu aynı durumlarda birden fazla duygunun ortaya çıkabileceğini fark etmeye başladı.				
	Suriyeli ile Türkiyeli çocuklar arasında etkileşim artmaya başladı.				
	Çocukların çoğunluğu aynı olaya karşı birbiriyle çelişen duyguların hissedilebileceğini farketti. (Çelişen duyguları yaşamak)				
	Çocukların çoğunluğu insanların farklı tercihleri olabileceğini farketti. (Çelişen duyguları yaşamak)				
	Çocukların çoğunluğu arkadaşlarının duygularını farketmeye başladı. (Başkasının duygularını tanımak)				
	Çocukların çoğunluğu aynı duruma dair farklı bakış olabileceğini farketmeye başladı. (Başkasının duygularını tanımak)				
	Çocukların çoğunluğu çocukların etkin dinlemeye dair fiziksel ve sözel becerileri güçlenmeye başladı. (Etkin dinleme ve farklı iletişim yolları)				
	Çocukların çoğunluğu iletişimin unsurlarını tanımaya başladı. (Etkin dinleme ve farklı iletişim yolları)				
	Çocukların çoğunluğu yardımlaşma ve birbirlerine destek olmanın önemini kavramaya başladı. (Empati)				
	Çocukların çoğunluğu ilgiye ihtiyacı olan birine nasıl destek olabileceğini kavramaya başladı. (Empati)				
	Çocukların çoğunluğu birlikte ve koordinasyonlu hareket etmenin önemini fark etti. (Ekip çalışması)				
	Çocukların çoğunluğu ekip arkadaşını gözetmenin önemini kavradı. (Ekip çalışması)				
	Çocukların çoğunluğu cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının farklarını öğrenmeye başladı. (Ayrımcılık)				
	Çocukların çoğunluğu cinsiyet ayrımcılığının günlük hayatımızdaki etkilerini fark etmeye başladı. (Ayrımcılık)				
Çocukların çoğunluğu akran zorbalığının ne demek olduğunu farkına varmaya başladı. (Akran zorbalığı)					
Çocukların çoğunluğu alay edilmenin hissettirdikleri üzerine düşünmeye ve empati kurmaya başladı. (Akran zorbalığı)					
Günün değerlendirmesini arka sayfada yapabilirsiniz.					

SPOR BEDEN HAREKETLERİ ATÖLYESİ		Atölye Değerlendirme Formu (10-14 yaş grubu için)	
Gönüllünün adı ve soyadı			
Atölyenin teması			
Oyunun adı			
Okul Adı ve Yaş Grubu			
Tarih			
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.			
Atölyeye başlamadan önce ...	Çocukların etkili iletişimin yöntemlerinin öğrenmesini hedefliyorduk.		
	Çocuklar arasında ayrımcılık oranını azaltmasını hedefliyorduk.		
	Çocukların birlikte yaşamalarına katkı sağlanmayı hedefliyorduk.		
	Çocukların ekip çalışmasını öğrenmesini hedefliyorduk.		
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.			
Katılım	Atölyeye katılım yeterli sayıda mıydı?	Evet	Hayır
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?	Kızlar	Oğlanlar
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?	Türkiyeli çocuklar	Suriyeli çocuklar
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.			
İletişim ve Uyum	Atölye çocukların ilgisini çekti.		
	Çocuklar atölyeye zamanında geldi.		
	Atölyede çocuklar arasında sözlü şiddet meydana geldi.		
	Atölyede çocuklar arasında fiziksel şiddet meydana geldi.		
	Atölyede çocuklar arasında çalışmayı engelleyen oldu.		
	Atölye esnasında çocuklar soru sorarken izin istedi.		
	Atölye esnasında Türkiyeli çocuklar tarafından mülteci çocuklara karşı ayrımcı tutum gözledim.		
Belirtilen ifadeye 1. Hiç Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyanı yazınız.			
Atölye sonasında ...	Çocuklar etkili iletişimin yöntemlerini öğrendi.		
	Çocuklar arasında ayrımcılık azalmaya başladı.		
	Çocuklar arasında birlikte yaşam hali güçlenmeye başladı.		
	Çocuklar ekip çalışmasını/ekiple birlikte hareket etmeyi öğrenmeye başladı.		
Belirtilen ifadeye 1. Hiç Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyanı yazınız. (parantez içinde ilgili değişimin hangi hafta itibarıyla gözlemlenebileceği belirtilmiştir. Siz de değerlendirmelerinizi o hafta itibarıyla başlatabilirsiniz)			
Atölye konusuna özel değerlendirme	Çocukların çoğunluğu iletişimin bir ihtiyaç olduğunu fark etti.		
	Çocukların çoğunluğu iletişim için dinlemenin önemini fark etti.		
	Çocukların çoğunluğu iletişim kurarken, karşıdaki kişilerin ihtiyaçlarını gözetti.		
	Çocukların çoğunluğu iletişim kurarken kendi ihtiyaçlarını söylemeye başladı.		
	Çocukların çoğunluğu değişen ihtiyaçları gözeterek iletişim kurmaya çabaladı.		
	Çocukların çoğunluğu etkili iletişimin şiddetten daha çok işe yaradığının fark etti.		
	Çocukların çoğunluğu birlikte ve koordinasyonlu hareket etmenin önemini fark etti.		
	Çocukların çoğunluğu ekip arkadaşını gözetmenin önemini kavradı.		
	Çocukların çoğunluğu destekleyici ve dahil edici olmak için çabaladı.		
	Çocukların çoğunluğu dahil etmenin ekip çalışmasının bir faktörü olduğunu fark etti.		
	Suriyeli ile Türkiyeli çocuklar arasında etkileşim artmaya başladı.		
	Çocukların çoğunluğu farklılıklara yönelik uygulanan ayrımcılığın farkına varmaya başladı. (Ayrımcılık)		
	Çocukların çoğunluğu ekip içindeki farklılıkları fark etmeye başladı. (Ayrımcılık)		
	Çocukların çoğunluğu farklı kültürler ve diller hakkında bilgi sahibi oldu. (Ayrımcılık)		
	Çocukların çoğunluğu adaletsizlik kavramı üzerine düşünmeye başladı. (Ayrımcılık)		
	Çocukların çoğunluğu hakkını savunma konusunda kendine güven geliştirmeye başladı. (Ayrımcılık)		
	Çocukların çoğunluğu cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının farklarını öğrenmeye başladı. (T. Cinsiyet)		
	Çocukların çoğunluğu toplumsal cinsiyet rolleri üzerine düşünmeye başladı. (T. Cinsiyet)		
	Çocukların çoğunluğu cinsiyet ayrımcılığının günlük hayatımızdaki etkilerini fark etmeye başladı. (T. Cinsiyet)		
	Çocukların çoğunluğu ortak amaç için farklılıkların önemli olmadığını fark etmeye başladı. (T. Cinsiyet)		
Çocukların çoğunluğu akran zorbalığının ne demek olduğunu farkına varmaya başladı. (A. Zorbalığı)			
Çocukların çoğunluğu alay edilmenin hissettirdikleri üzerine düşünmeye ve empati kurmaya başladı. (A. Zorbalığı)			
Çocukların çoğunluğu seyirci kalan konumundan müdahale eden konuma geçmenin önemini fark etti. (A. Zorbalığı)			
Çocukların çoğunluğu bazı insanların neden zorbalık yaptığını düşünmeye başladı. (A. Zorbalığı)			
Günün değerlendirmesini arka sayfada yapabilirsiniz.			

Cumartesi-Gençler Atölye Değerlendirme Formu					
Gönüllünün adı ve soyadı					
Atölyenin adı					
Tarih					
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.					
Katılım	Atölyeye katılım yeterli sayıda mıydı?			Evet	Hayır
	Atölye esnasında hangi grup daha katılımcıydı?			Kızlar	Oğlanlar
Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.					
İletişim ve Uyum	Atölye çocukların ilgisini çekti.				
	Gençler atölyeye zamanında geldi.				
	Atölyede gençler arasında sözlü şiddet meydana geldi.				
	Atölyede gençler arasında fiziksel şiddet meydana geldi.				
	Atölyede gençler arasında çalışmayı engelleyen oldu.				
Belirtilen ifadeye 1. Hiç Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyanı yazınız.					
Atölye Değerlendirmesi	Gençler arasında iletişim kurma becerisinin geliştiğini gözledim.				
	Gençler arasında akranları ile bağının güçlendiğini gözledim.				
	Gençler arasında kendilerini ifade etme becerilerinin arttığını gözledim.				
	Gençlerin ekip çalışmasını benimsediğini gözledim.				
	Gençlerin benimle iletişimin geliştiğini gözledim.				
Günün değerlendirilmesi					
Tarih:					
Tarih:					

		Çarşamba-Kadınlar			
Atölye ve Ders Değerlendirme Formu					
Gönüllünün adı ve soyadı					
Atölyenin adı					
Tarih					
<i>Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.</i>					
Katılım	Atölyeye/Derse katılım yeterli sayıda mıydı?			Evet	Hayır
	Kadınların çoğunluğu atölyeye/derse zamanında katıldı mı?			Evet	Hayır
<i>Belirtilen ifadeyi Evet (E) veya Hayır (H) olarak yanıtlayın.</i>					
İletişim ve Uyum	Atölye/Ders kadınların ilgisini çekti.				
	Atölyede/Derste kadınların çoğunun kaygılı olduğunu gözledim.				
	Atölyede/Derste kadınlar arasında ayrımcı tutum gözledim.				
<i>Belirtilen ifadeye 1. Hiç Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyanı yazınız.</i>					
Atölye ve Ders Değerlendirmesi	Kadınların çoğunluğu ders boyunca çalışılan konuyu kavradı.				
	Kadınların çoğunluğu derse odaklanabildi.				
	Kadınlar arasında iletişim kurma becerisinin geliştiğini gözledim.				
	Kadınlar arasında akranları ile bağının güçlendiğini gözledim.				
	Kadınlar arasında kendilerini ifade etme becerilerinin arttığını gözledim.				
	Kadınların çoğunluğunu duygularını ifade etme becerilerinin arttığını gözledim.				
	Kadınların ekip çalışmasını benimsediğini gözledim.				
	Kadınların benimle iletişimin geliştiğini gözledim.				
Günün değerlendirilmesi					
Tarih:					
Tarih:					

EK-3 SAHA EKİBİ VE KOLAYLAŞTIRICILAR İÇİN ODAK GRUP SORU AKIŞI

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? Kaç yaşındasınız? Eğitiminiz? Bu projede öğretmenlikten önceki profesyonel ve gönüllü STK deneyimleriniz nasıldı?
2. SGD'de öğretmen olma süreciniz nasıl gerçekleşti?
3. Projeye başvurma sürecinizden bahseder misiniz? Hangi saha gözlemleriniz/deneyimleriniz sizi Suriyeli mülteci çocukların yer aldığı bir proje hazırlamaya motive etti? Projedeki sayıların belirlenmesinde bu deneyim etkili oldu mu?
4. Öğretmenlik sürecinizi göz önüne aldığınızda, uygulamada bu projeyi yürüttüğünüz diğer projelerden ayıran özellikler oldu mu? Olduysa neler? Suriyeli ve Türkiyeli çocuklarla birlikte çalışmanın kendine özgü zorlukları ve/veya kolaylıkları var mıydı?
5. Çocukların devamlılıklarını düşündüğünüzde, bu projede diğerlerinden farklı dinamikler işledi mi? Suriyeli ve Türkiyeli çocukların devam etme düzeylerinde ve biçimlerinde farklılıklar veya benzerlikler nelerdi?
6. Kız ve oğlan çocuklar açısından projeyi değerlendirdiğinizde neler söylersiniz? Kız ve oğlan çocukların atölyedeki katılım düzeyleri, biçimleri ve devamlılıklarını düşündüğünüzde atölyeleri nasıl değerlendirirsiniz?
7. Atölyelerin yürütülmesi ile ilgili fiziki koşullar nasıldı? Okullar sizi nasıl karşıladı? Okullarda yeterli mekân ve koşullara sahip miydiniz?
8. Projenin değişim hedefleri (outcome) açısından atölyeleri değerlendirmek istesek; proje uygulamalarında belirli değişim hedeflerinin ortaya çıktığını gözlemleyebildiniz mi? Hangi değişim hedefi ile ilgili ne gibi gözlemleriniz oldu? Ortaya çıkmayan değişim hedefleriyle ilgili sorun sizce neydi? Ortaya çıkan değişimlere ilişkin yorumlarınız neler? (Aşağıdaki değişimler sırasıyla konuşulacak)
  - Çocukların kendi aralarında ve ekiple güven bağı kurması, grup kültürünün oluşması hakkında neler söylersiniz?
  - Çocukların kendi duyguları ve karşılarındaki bireylerin duygularını tanımları konusunda neler gözlemlediniz?
  - Çocukların duygularını ifade etmesi konusunda neler düşünüyorsunuz?
  - İletişim kurma biçimlerinde değişim gözlemlediniz mi?
  - Çocuklar arasındaki ötekileştirici söylem ve davranışlarda değişim gerçekleşti mi?
  - Suriyeli ve Türkiyeli çocukların birlikte daha uyumlu hareket ettiklerini gözlemlediniz mi?
9. Projenin diğer hedef kitlesi olan anneleri düşündüğünüzde, şu ana kadar annelerle yürüttüğünüz çalışmalar nelerdi? Bu hedef kitleye dönük faaliyetlerinizi tamamlayabildiniz mi? Bu süreçte zorlandığınız durumlar oldu mu?
10. Projede yer alan gönüllülerle ilgili süreç nasıl işledi? Düzenli toplantılar gerçekleştirebildiniz mi? Gönüllülerde gözlemlediğiniz belli başlı değişimler oldu mu? Gönüllülerin de bu süreçte güçlendiklerini, değiştiklerini düşünüyor musunuz? Nasıl? Hangi yönde?
11. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

EK-4 GÖNÜLLÜLER İÇİN ODAK GRUP SORU AKIŞI

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? Kaç yaşındasınız? Eğitiminiz? Profesyonel yaşantınız? Bu projede gönüllü olmadan önceki gönüllülük deneyimleriniz?
2. SGD ile nasıl tanıştınız? Neden bu projede gönüllü olmak istediniz?
3. Çocuklarla buluşmadan önce buna yönelik bir eğitim aldınız mı? Bu eğitimin sizi uygulama sürecine yeterli düzeyde hazırladığını düşünüyor musunuz?
4. Gönüllülük sürecinizi göz önüne aldığınızda, uygulamadan biraz bahseder misiniz? Ne sıklıkta öğrencilerle yan yana geldiniz?
5. Uygulama sürecinde proje yürütücüleri ve öğretmenler tarafından yeterince desteklendiğinizi ve geri bildirim aldığınızı düşünüyor musunuz?
6. Uygulama esnasında problemle karşılaştınız mı? Uygulamada karşılaştığınız sorunları, çatışmaları nasıl çözdünüz?
7. Suriyeli ve Türkiyeli çocuklarla birlikte çalışmanın kendine özgü zorluk ve kolaylıkları var mıydı?
8. Kız ve oğlan çocuklar açısından projeyi değerlendirdiğinizde neler söylersiniz? Kız ve oğlan çocukların atölyedeki katılım düzeyleri, biçimleri ve devamlılıklarını düşündüğünüzde atölyeleri nasıl değerlendirirsiniz?
9. Atölyelerin yürütülmesi ile ilgili fiziki koşullar nasıldı? Yeterli mekan ve koşullara sahip miydiniz?
10. Projenin değişim hedefleri (outcome) açısından atölyeleri değerlendirmek istesek; proje sürecinde çocuklarda belirli değişim hedeflerini gözlemleyebildiniz mi? Hangi değişim hedefi ile ilgili ne gibi gözlemlerinizi oldu? Ortaya çıkmayan değişim hedefleriyle ilgili sorun sizce neydi? Ortaya çıkan değişimlere ilişkin yorumlarınız neler? (Aşağıdaki değişimler sırasıyla konuşulacak)
  - Çocukların kendi aralarında ve ekiple güven bağı kurması, grup kültürünün oluşması hakkında neler söylersiniz?
  - Çocukların kendi duyguları ve karşılarındaki bireylerin duygularını tanımları konusunda neler gözlemlediniz?
  - Çocukların duygularını ifade etmesi konusunda neler düşünüyorsunuz?
  - İletişim kurma biçimlerinde değişim gözlemlediniz mi?
  - Aralarında ötekileştirici söylem ve davranışlarda değişim gerçekleşti mi?
  - Suriyeli ve Türkiyeli çocukların birlikte daha uyumlu hareket ettiklerini gözlemlediniz mi?
11. Kendiniz açısından proje sürecini değerlendirmek isterseniz neler söylersiniz? Sizin kendinizde gözlemlediğiniz belli başlı değişimler oldu mu? Bu süreçte kazandığınızı düşündüğünüz bilgi beceri veya farkındalık durumları var mı? Varsa neler?
12. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

EK-5 GÖRÜŞMECİ LİSTESİ

Görüşme Türü	Tarih	Katılımcılar	Atölye Türü
Odak Grup Görüşmesi (Kolaylaştırıcılar ve Saha Ekibi)	8.04.2020	Aytül Özcan	-
		Aysun Koca	
		Ayşegül Kanal	
		Cem Avcı	
		Seray Çağla Keleş	
		Kübra Kalender	
		Melis Karakaş	
Birebir Görüşmeler (Gönüllüler)	17.04.2020	Elif Kartal/Tarık Us Ortaokulu	Spor Beden Hareketi Atölyesi
	22.04.2020	Zişan Şaroğlu/Akşemsettin İlkokulu	Sosyal Duygusal Öğrenme Atölyesi
	29.04.2020	Derya Dinç/Hattat Rakım Ortaokulu	Spor Beden Hareketi Atölyesi
	29.04.2020	Segah Altunbey/Hattat Rakım Ortaokulu	Spor Beden Hareketi Atölyesi
Odak Grup Görüşmeleri (Gönüllüler)	17.04.2020	Işıl Seray Gençer/Tarık Us Ortaokulu	Spor Beden Hareketi Atölyesi
		Burcu Keleş/Tarık Us Ortaokulu	
		Duygu Biçer/Hattat Rakım Ortaokulu	
		Emine Nur Deniz/Hattat Rakım Ortaokulu	
		İmge Haliloğlu/Karagümrük ve Tarık Us Ortaokulu	
		Fatma Eslem Akbıyık/Tarık Us Ortaokulu	
		Yaren Koç/Hattat Rakım Ortaokulu	
	22.04.2020	Birgül Karakaş/Akşemsettin İlkokulu	Sosyal Duygusal Öğrenme Atölyesi
		Sümeysa Baybars/Muallim Naci İlkokulu	
		Büşra Kabulantok/Muallim Naci İlkokulu	
		Ecem Demir/Muallim Naci İlkokulu	
	12.05.2020	Ayşenur Biçer/ Karagümrük Ortaokulu	Spor Beden Hareketi Atölyesi
		Gönül Özarslan / Karagümrük Ortaokulu	
		Aylin Sever/Karagümrük Ortaokulu	
		Gülşah Suiletan/ Karagümrük Ortaokulu	
	12.05.2020	İrem Özzaim/ Hattat Rakım Ortaokulu	Spor Beden Hareketi Atölyesi
		Reyhan Kuruhasan//Hattat Rakım Ortaokulu	

		Aysın Özey /Akşemsettin İlkokulu	
	13.05.2020	Özge Dinçbaş/Akşemsettin İlkokulu	Masal ve Ritim atölyeleri
		Ayçe Feride Yılmaz /Muallim Naci İlkokulu	
		Seher Güntemür/Muallim Naci İlkokulu	
	16.05.2020	Gölnaz Ör	Gençlerle çalışmalar
		Ezgi Tunca	
		Şeymanur Yönt	
		Arda Hasbioğlu	
Odak Grup Görüşmesi (Kolaylaştırıcılar)	23.05.2020	Cem Avcı	-
		Seray Çağla Keleş	
		Zinnure Türe	